

1889. május. 149. sz. 1889. május.

BUDAPESTI SZEMLE

M. Tud. Akadémia meghívásából szerkesztí
GYULAI PÁL.

TARTALOM:

A huszonkettedik articulus. — Károlyi Árpádtól.
Egy óri emberfajtról Ázsia keleti szélén. (IV.) — Török Auréltól.
A mezőgazdaság szabályozása. — Pólya Jakabtól.
Az Atlasz-család. Regény. (III.) — Csiky Gergelytől.
Költemények: I. Gyermekszobában. — Vargha Gyulától.
— II. Mig Jakab el nem jön. — Burns után, angolból — Lévy Józseftől.
Társadalmi elméletek és eszmények. — F. J.
Színházi szemle. (Dóci Lajos Vegyes párok.) Gyulai Páltól.
Értesítő. Koltai V.: Ujabb angol költők. — Rogeard: Képek a francia irodalomból. — Calderon: Saját becsületnek orvosa. Ford. Beksis G. — r. — Csiky G.: Műkedvelők szinpadja. — Br. — Renner V.: Türkische Urkunden. — d. — Dr. Vizneker A.: Felelet dr. Apáthy J. urnak a jogi vizsgálatok tárgyában.
Megjelen évenként 12-szer 10 ivnyi havi füzetekben. Előfőtársi ára bérmentes küldéssel egész évre 12 frt, félévre 6 frt

FRANKLIN-TÁRSULAT

magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapest.

VÉGHLESI VERAFORRÁS.

Hazánk legtisztább, legolcsóbb és legjobb savdus, égvényes savanyuvize.
VÉGHLES-SZALATNA-II (Zólyom-m.)
Budapesti főraktár
Eirszébet-körút 38-ik szám alatt.
Telephon-összeköttetés.
Számos raktár a vidéken.

La VELOUTINE

Különleges Rizspor
BISMUTTAL VEGETIVÉ
CH. FAY, ILLATSZERÉSZ,
PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS.
A Ch. FAY-féle párisi cég
„LA VELOUTINE”
különleges rizspora eredeti minőségben kapható és utánvéttel is megrendelhető
VERTESSI SÁNDOR illatszertartárban
Budapesten, Kirgór-tér 8. szám.

50 év óta sikerrel használtatik!

Szeplő és májfoltokat, valamint az összes bőrtisztítatlanságokat eltávolító jótállás mellett a Spitzer-féle szeplő és májfolt elleni **arczenőcs és Salvátor-szappan.**
Valódi minőségben egyedül csak a 115 év óta fennálló **Salvátor-gyógyszertárban,**
Eszéken, felsőváros, Dienes J. C.-nél kapható.
1 tégely Spitzer-kenőcs 50 és 35 kr. 1 drb Salvátor-szappan 50 kr. Hatása előmozdítottatik a Spitzer-féle malacos mosdóviz használata által. 1 üveg 50 kr. Ajánlom makacsabb bőrtisztítatlanságoknál a „Mille arczenőcsöt” 1 tégely 60 kr. Kétféle Lyoni rizspor 1 doboz 1 frt, kis doboz 50 kr.
Műtán többféle utánzások léteznek, a Spitzer- és Mille-kenőcsben használtató szappanba saját ézégem be van nyomva és csak ezen czéggel ellátott Salvátor-szappan tekinthető valódinak; a Spitzer-kenőcs földön pedig a „Salvátor” dombori nyomában van feltüntetve. **Raktár** Budapestben Török József gyógyszerházaiban, király-utca 12. Postai megrendelések utánvéttel azonnal pontosan eszközöttek.

Gyors és biztos segély gyomorbántalmak és követkemenyekre! Az egészségg fenntartására, a nedvek, valamint a vér tisztítása és tisztántartására és jó emésztés elősegítésére a legjobb és hathatós szer, mindenhol ismerve már és kedvelve:

Dr. ROSA „ÉLETBALZSAMA”

Es, a legjobb és legnagyobb erejű gyógyszernek, a legmondandóbb készítménynek, mindennemű emésztési bajok, gyomorgörög, étvágytalanság, savanyu felbőfős, vértelenség, aranyér stb. esetében teljes biztosan állja meg helyét. Eme kitűnő hatásánál fogva az most már a népek által és megpróbált házi orvosa vált. Nagy üveg ára 1 frt, kisebb 50 kr. Elismerő levelek érvelnek meglekintésére.

Óvás! Csaldások elhárítása érdekében figyelmeztetek mindenkit, hogy az eredeti szabály szer nt egyedül tölem készített és Dr. Rosa életbalzsama két kartonba van csomagolva, mely hosszaldán a felirást: „Dr. Rosa életbalzsama a »Fekete sas» győgyesztárból, B. Fragner, Prága 205-3» német, cseh, magyar és francia nyelven viseli, s a melynek homlokaldalán a törvényes letétben álló mellékelt védjeggyel vannak ellátva. — Val. Dr. Rosa életbalzsam csak készítőjénél

B. Fragner „am schwarzen Adler” gyógyszerháza Prága, 205-3, kapható. Budapestben kapható Török József és Budai Emilnél.

Prágai egyetemes házikenőcs

Az osztrák-magyar monarchia minden nagyobb gyógyszer-tárában van ez életbalzsam raktára. Ugyanott kapható:
Prágai egyetemes házikenőcs
a köszönő iratok ezrével elismert biztos gyógyszer minden gyuladás, seb és daganat ellen.
Biztos sikerrel alkalmazható a női mell gyuladása, tejrekedés és keményedésnél, a gyermek elválasztásánál, genyvedés, verdeganat, genyfadás, pokolvarrni, körömdagantnál, a kéz- és lábujjakon tanuló ugynevezett körömméregnél, keményedések, duzzadások, mirigydagantoknál; szalonnadagnál, holttelemnél. — Minden gyuladást, dagant, keményedést, duzzadást, a legrovidebb idő alatt gyógyít meg; hol azonban már genykezdés következett be, a fekélyt a legrovidebb idő alatt felhúzza és meggyógyítja. Szellencsékben 25 és 35 krajczár.

Óvás! Mivel a prágai egyetemes házikenőcsöt igen gyakran utánzóknak, figyelmeztetek mindenkit, hogy az eredeti szabályban, csak én egyedül készítem. Csak akkor az valódi, ha a sárga ércszelencék, melyekbe töltve van, vörös használati utasításokba (3 nyelven nyomtatványban) s két kartonokba — melyek a fennebbi védjegyet viselik — vannak csomagolva.

Fül-balzsam.

A legkiszáradt és leggyengébb fülre is alkalmas, legbiztosabb szer a nehéz hallás gyógyulására s a teljesen elvesztett hallás visszaszerzésére. 1 palack 1 frt

Kwizda köszvényfolyadékja

évek óta kipróbált háziszser csúsz, köszvény és idegbajok ellen.

Valódiilag csak az itt mellékelt védjeggyel. — Kapható Ausztria-Magyarország minden gyógyszer-tárában.

Egy üveggel 1 frt o. é.
Naponkinti postai szétküldés a fő-letét által: **KWIZDA FERENCZ JÁNOS,** osztrák cs. kir. és román kir. udv. szállító kerületi gyógyszer-tára Korneuburgban, Bécs mellett.

Kollerich Pál és fia

cs. és kir. udv. szállító első magyar sodronyszövet-, fonat- és szitaáru-gyára. Budapest, IV., Ferencz József-rakpart 21.

Csinos kerti és park-kerítések és kapuk vaskerettel és sodronyfogat-betéttel. Virággy- és gyeperítések, favédő kosarak, vízmedence-röstélyek, kerti pavillonok, erkélyröstélyek. Képes árjegyzékek és költség-előirányzatok ingyen és bérmentve küldetnek.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

1793 A POLGÁR HÁBORÚ.

REGÉNY. Irta **HUGO VIKTOR.** Fordították **ÁLDOR IMRE** és **GYÖRGY ALADÁR.** Szerző arcképeivel. Három kötet. Ára fizve 5 frt. Szerző által jogosított kiadás.

Olcsó Könyvtár 261. szám. **Andrássy Gyula gróf beszéde** a véderő-törvényjavaslat tárgyában. Elmondott 1889. évi ápril hó 5-én. Ára 20 krajczár. Postán bérmentve küldve 25 kr

Ne engedje ruháit, szőnyegeit és butorait elpusztulni!
Egyedül biztos óvszer a moly ellen!
Egyszerűen megvédendő ruhaneműek közé tétetik.
EGYSZERŰ ÉS BIZTOS.
Egyszer használva, mindenkor használhatók.
Használatban van: Olaszországban, Franciaországban, Oroszországban és Törökországban.
Egyedül biztos óvszer moly ellen!
Használatban van: Amerikában, Chinában, Japánban, Indiában és mindenütt.
Egyszerű és biztos.
Kapható minden gyógyfü-kereskedésben, gyógyszer-tárban és jobb üzletben vagy közvetlen a gyárosoknál:
Detsinyi Gusztáv és Társánál
Budapest, Kerepesi-ut 34. szám.
Árak: 100 ives kartonokban 5 frt, 50 ives 2 frt 75 kr., 10 ives borítékokban 80 kr. mely összeg postautalvánnyal küldendő be. Kereskedőknek külön feltételek.
Csak DETSINYI-féle molypapíros kérendő, ne tessék mást elfogadni!!!

21. SZÁM. 1889. BUDAPEST, MÁJUS 26. XXXVI. ÉVFOLYAM.

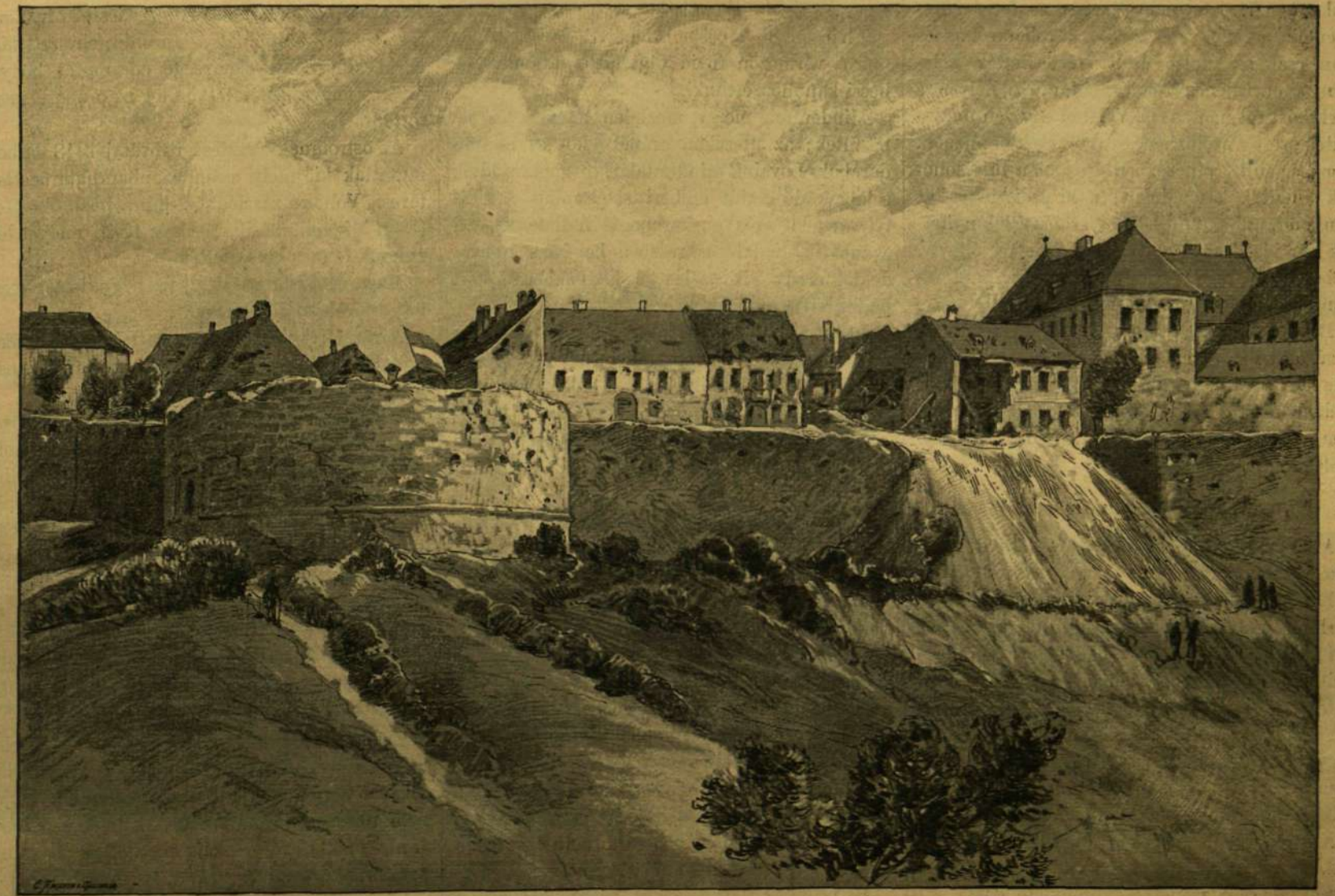
Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: fél évre — 6 • Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt fél évre — 4 • Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt fél évre — 3 • Külföldi előfizetéshez a postalgazdálkodás által meghatározott viteldíj is csatolandó

MÁJUS 21-IKE

1849—1889.
BUDA VÁR ostromának 40 éves jubileuma mai napság, néhány «különös rajongón» kívül, alig érdekel már valakit. Ennél naponta sokkal kellemesebb «rövid lejárátú» jubileumokat ülünk kisebb-nagyobb celebritások tiszteletére, mikor aztán, az illető nagy férfiú jól talált arcképe, vagy pláne szobrának leleplezése után, 150—300 teritékes bankethez ülve, a rossz pezsgő okozta fejfájáson kívül másféle keserű emlék nem zavarja nyugalmunkat.
A Buda ostroma alatt elesett közhonvédeket s mindenféle rangú honvédtiszteket, május 22-én

délelőtt, báró Mednyánszky Cezár tábori püspökünk a maga stoikus flegmájával «en bloc» bszentelte, mire aztán egy közös gödörben találtak nyugalmat. Egy-két beavatottan kívül a helyét sem tudták a jeltelen sírnak évekig. Az akkor szerepelt hadtest- és hadosztály-parancsnokokat, — **Máriássy** és **Kmetty** kivételével — nevezetesen **Aulich** Lajost, gróf **Leiningen** Károlyt, **Nagy-Sándor** Józsefet és **Knezics** Györgyöt ugyanazon év október 6-án Haynau báró vette pártfogása alá Aradon, a fővezért pedig legújában is egy vele foglalkozó könyv erősen korholja, a miért Nagy-Sarlótól nem ment neki egyenesen Bécsnek, vagy a miért Budát kétszer 24 óra alatt be nem vette.

A többi aztán, a ki még most is élni mérszel, — ha legalább miniszteri osztálytanácsosságra nem tudta vinni, — szót sem érdemel. Elégedjenek meg azzal, hogy egyelőre a Szt. György téren, hol halomban heverték kivétel nélkül fejbe és mellbe lőtt honvédeink, az ottocsáni, szluini, varadi és szent-györgyi horvát grancsárok között, legalább ez utóbbiaknak díszes emlékoszlop jutott. Két urnak nem lehet szolgálni. Kétféle emlékoszlopot, «pro és contra», ki látott a világon ilyesmit! A kinek nem tetszik, tegyen róla.
És most, a 40 éves jubileum ünnepe, elmondom az 1849 május 21-iki eseményeket.
A Heidrich-féle svábhegyi villában, hol a fő-

BUDA VÁRA AZ 1849-IKI OSTROM UTÁN. — BARABÁS MIKLÓS EGYKORU RAJZA UTÁN. A budai vár nyugoti oldalán tört rés, melyen 1849 május 21-én az első hadtest Nagy-Sándor József tábornok vezénylete alatt támadt.

vezér hadiszállását tartotta, már 20-án délfelé jóformán mindenki tudta, hogy éjjel utánra várható a nagy roham. Egyik nyargonc a másikat érte parancsokkal, jelentésekkel, magam is épen háromszor tettem meg egy nap az utat *Aulich*-hoz pécsettelt levelekkel.

A tábornokot akkor láttam utoljára. Erős fejtörésekben szenvedett, de azért nem volt rossz kedvű.

— Melden Sie dem General Görgey, dass bei mir Alles in Ordnung ist (Jelentse Görgey tábornoknak, hogy én egészen készen állok), mondá nyugodt hangon, midőn az utolsó levelet átolvasta.

Huszárembernek Buda alatt valami különös dolga nem lévén, figyelemmel kísérhettem az eseményeket.

Réstörő ütegünk, nemkülönben a szent-gelérthegeyi bomba-üteg erősen tüzeltek, de a várbeliek sem maradtak adósok golyóikkal, melyek azonban угyszólván semmi kárt sem tettek sorainkban.

A zugligrát akkoriban még nem csufította el a sok villa és vendéglő s az ágyuk folytonos dörgése nélkül az ember azt hitte volna, hogy békeesség uralkodik az egész vidéken, oly szép, oly nyugodt volt az erdőség a maga tavaszi pompájában. Mire a főhadiszállásra visszatértem, csupa komoly arcokkal találkoztam. Mindenki a holnapi iszonyú vérfürdőre gondolt. A rés nagyrészen járhatóknak látszott ugyan, de ez egymaga nem volt elegendő. Négy-öt helyen kellend támadni, létrákon magas, meredek falakra mászni, földsáncokat, torlaszokat elfoglalni, lörésekkel, ágyúkkal védett kapukat betörni. A honvédegyalogság nyílt csatában gyalog, vagy lovassági tömegek s ágyuk ellen mindenkor bevált, de várakat még nem ostromolt, hágsókkal nem tudott bántani. Hátha még egyszer kudarcot vallunk, mint a vizivárosi torlasznál! . . .

Estefelé 7 óra táján a 47-ik zászlóalj ke-
restem föl táborhelyén, melynél három unoka-
öcsém mint tiszt szolgált, 18, 19 és 20 éves
fiúk. A táborban nagy sürgés és forgás. Ké-
születi parancs volt kiadva, a rohamról azon-
ban csak az utolsó órában értesítették a le-
gényiséget. Kilencz tisztet találtam egy helyen, s
ezek közt rokonaimat is. Valahol egy vén nyulra
tettek szert a szőlőkben, ezt költötték el jóízűen.
Bor elég volt a pincékben, magok a tulajdono-
sok kínálták katonáinkat; a ki pedig maga ott
nem volt, annak pincéjét a szomszédok nyitot-
ták ki a legényiség számára. — Aranyos jó kedv,
a fiatalok pezsgő vére! Mit nekik a holnapi ro-
ham, látták ők már egyebet is . . .

Régen 7 óra mind a kilencz ott hevert, ki
bezuított koponyával, ki átlótt mellel, a Horváth-
féle kert egyik udvarán, még vagy negyven hon-
véddel egy rakáson. Még egy külön fakeszeszt
sem jutott a kilencz tisztnek, nemhogy márvány-
emlék vagy ércszobor.

Ez Aradon október 5-én szemére vetették a
vérbíróság tagjai, mire a dicsőült tábornok csak
azt válaszolta: „Ich habe blos meine Schuldig-
keit gethan.“ (Én csak kötelességemet teljesít-
tettem.)

Aulich emberei dühösen rohanták meg a fe-
hérvári kaput s ennek bástyáit, míg Kmetty had-
oszlopai a vizivárosban az ottani palissádokat
erőszakolták, hogy a vízvezetékhez jussanak.

A legnehezebb feladat az első hadtestnek ju-
tott, a Teleki-ház alatti résnél, *Nagy-Sándor*
József tábornok személyes vezénylete alatt.

A várbeliek hamarjában fölvetett földsáncok
és zsáktorlaszok mögül kényelmesen puskáztak

embereinkre, csakhogy azt is tudták, hogy más
oldalról szintén történt támadás, s így hátulról
is jöhet az ellenség.

A fehérvári körönd-bástyán két olasz század
keményen tartotta magát, de a nádori épületek-
nél betódult honvédek mindannyiukat felkon-
czták.

Rettenthetetlen bátorságot tanúsító jelenetek
fordultak elő. A Ferdinánd-kaszárnya oldalánál
az általános zavarban Keszics emberei közül
vagy 150 baka az államnyomda s a Schreiber-
féle ház közti szűk sikátorba szorult. Hátuk
mögött a kaszárnya hátsó udvarából kitört vár-
beliek harcztáltak a folyvást betóduló honvédek-
kel, előttük pedig magas sáncz, s azontul egy
záslóalj gyalogság. Valami öt percig meglapul-
tak a honvéd-fiúk a sikátorban, de aztán a sánczra
felkapaszkodva oly erős tüzelést adtak az alattuk
álló osztrákokra, hogy ezek kerekét oldva az
uri-uteza felé vonultak vissza. Itt azonban cse-
berből vederbe hágtak, mert ugyane pillanatban
fejlődtek a Szent-György-térről *Nagy-Sándor*
József tábornok rohamoszlopai, a mikor aztán
két tűz közé szorítva, a fegyvert letették.

Az olaszok csak nagyon rövid ideig tartották
magukat. A bécsi kapu melletti köröndön ők
tüzték ki legelőször a fehér zászlót, illetőleg egy
törött puská végére kötött rongyos fehér kendőt,
melyet azonban egy tiszt kétszer egymásután
letépett.

A Szent-György-téren felállított tüzérség na-
gyobb része ágyuinál esett el; a horvátok is jól
harcztáltak, de a honvédek szuronytámadását
nem bírták kitartani.

Máriássy ezredes, daczára annak, hogy két-
szer letaszították a magas falról, mégis az első
közt jutott a várba, hová emberei a legnagyobb
kartács-tűzben, éljenezve, nyomban követték.

Az utcai harc a várban alig tartott egy jó fél
óráig.

Midőn a nemzeti lobogó a bécsi kapu mel-
letti köröndön kitűzetett, a fővezér egész ki-
sérétével a meredek és köves, rossz uton a vár
felé sietett.

Eleinte csak lépésben lehetett lovagolni, de
már a vérmezőn rövid vágatásba átmenve, a
bécsi kapuhoz értünk.

Minden felé merev, meztelen tetemek és se-
besültek; az utazákon gránát-, kő- és cserép-
darabok. Lovaink minduntalan megbokrosodtak
a lábalk alá került emberei testek miatt. A kirá-
lyi vár felől erős puskaropogás hallatszott, mi
azonban a diadal- és részben bor-ittas honvé-
dektől eredt, kik széles jó kedvükben töltött
fegyvereiket sütogették.

Itt-ott a házakba nyomulva, élni is kezdtek a
préda jogával; de a rendet nemsokára helyreál-
lították a tiszték, kik elszedték embereiket dob-
szóval sorakoztatták.

Szalay orvos háza mellett, a főúrral szem-
ben, egy pék üzletében két sebesült Ceccopieri-
ezredbeli tiszt feküdt.

E házból néhány részeg bakát ki kellett kard-
lapoznom; erőnek erejével a háziasszony cifra
ruháit akarták magukkal czipelni. A két sebesült
tiszt a halált várta, hiszen Görgey becsületsza-
vára izente Hentzinek, hogy ha Pestet lövetni, a
lánczidat bántani meri, kardra hányatja az
egész várórséget, a mit nem ugyan a legényiség,
de sok embertelen és henzegő tiszt igazán meg
is érdemelt volna. Két nappal a főroham előtt
a bécsi kapu melletti köröndről egy valószínűleg
sebesülten elfogott honvéd holttestét kötéltre
akasztva lógatták le a derék vitézek, a mi a tiszt-
ek híre és tudta nélkül nem történhetett volna
meg. Ezt az egész ostromló sereg látta.

Mi pedig az alatt fogságba került embereiket
uri módon tartottuk, beözönggettük.

Alig hogy lábunkat a várba tettük, a főúrral szem-
ben

a fővezér elébe hozott fogoly osztrák tiszték szá-
mára a főúrral konyháján hus hiányában szá-
lonnás tésztát főztünk. Mi pedig egész éjjel
talpon lévén, egy falatot sem ettünk.

Borral, szivarral kínáltuk meg az osztrák tiszt-
teket, kik el sem akarták hinni, hogy Görgey
életüknek megkegyelmezett. — *Hentzi* a Szent-
György-téren kapott lövés után emberei a mér-
nökkari igazgatóság épületébe vitték, hol nem
sokára meg is halt. Az akkori főúrsági épület
mellett állva, láttam, hogy szöknek ki a vaska-
pun egymásután polgári ruházatban a General-
commandó tisztjei, kiket látásból majd mind is-
mertem. Magyar pörge kalappal a fejükön, égő
szivart szopogatva, alig tudták takargatni a ha-
lálós félelmet. Hadd menjenek, — gondoltam
magamban.

E helyütt a történelmi igazság kedvéért fel-
kell említenem, hogy a fővezérnél senki sem
eszközölte ki a hadifoglyok megkegyelmezte-
sét, a miként ezt a honvéd hadsereg és Görgey
őcsárlói írták, sőt még most is írják. *Görgey* sok-
kal nemesebb lelkű volt, semhogy a már védte-
len ellenségen akart volna bosszút állani.

Az aradi vérbíróság nagy bünt látott Buda
ostromában, s folyton azt fessegette, hogy a
helyőrség nagyobb részét már a vár bevétele
után koncztáltak fel katonáink, sőt *Knezics* tá-
bornokra egyenesen ráfogták, hogy tulajdon
testvérbátyját, ki mint őrnagy egy határszéli
ezrednél szolgált, agyonlövette, holott ez az úri
ember mai nap is él. — *Nagy-Sándor* József tá-
bornok kihallgatása alkalmával felemlítette, hogy
a vár bevétele után az ő tudtával egyetlen egy
osztrák katonának sem görbült meg még a haj-
szála sem.

Erre *Nedelkovic* Euthym* hadbíró dühösen
rárivalt: „Akár görbült, akár nem görbült, ha
rajtam állana, benneteket mégis csak karóba hu-
zátnálak, nem pedig akasztófára!“

Pest bombázatását illetőleg, mely szegényfol-
tot még száz bronzemlék sem képes eltakarni, a
fogoly tiszték akkoriban egyhangulag *Hentzire* és
Alnoch-Auer mérnökkari ezredesre hivatkoz-
tak, sőt ez utóbbinak a lánczid felrobbantása
körüli kifejtett tevékenysége oda mutat, hogy a
főváros felgyújtása valószínűleg az ő unszolására
történt.

Az ostromnak veszteségi rovatai 1348 embert
mutattak ki, mely szám azonban határozottan
téves. Voltak zászlóaljok, mint például a 3-ik
(Dom Miguel), 34-ik, 19-ik és 47-ik, melyek lét-
számuk felét is elvesztették.

Maga a 47-ik zászlóalj tizenegy tisztet vesz-
tett a főroham alkalmával.

A várbeliek 2110 emberre tették veszteségüket
holtakban és sebesültekben, mely állítást most,
negyven év múlva megegyezni alig lehet.

Mily hatással volt Buda vár ostroma és bevé-
tele az ellenségre? vajjon nem lett volna-e sok-
kal célszerűbb a várba nem is gondolni? min-
dez most utólag üres kombinációnak bizonyult.

Az orosz hadoszlopok márczius első napjaiban
Varsóból a magyar határ felé nyomultak, és a
nagy-sarlói ütközet előtt már egy héttel Paniu-
tine hadosztálya Hradischnál állott, honnan az
első szóra a Csallóközbe vonult.

Buda az ellenség kezében sok anyagi kárt
okozhatott volna, de az ügy kimenetelét egy fél
órával sem hátráltatta.

A ki azt hiszi, — legyen az bár a világ első
tudósa vagy történetírója — hogy Buda vár bir-
tokával vagy e nélkül a magyar haderő majd-
nem 400 ezer orosz és osztrák katonának *idegen*
segítség nélkül még sokáig ellentállhatott volna,
azt ábrándozásaiban ma, a 40 éves dicsőséges
jubileum ünnepén háborgatni nem akarjuk.

Legyen neki az ő hite szerint!

Ti pedig drága véreim, felejtethetetlen bajtár-

saim, nyugodjatok békével az újra kizöldült han-
tok alatt!

Nemsokára találkozunk ott, a hol a »hálada-
tos« utókor kritikája nem háborithatja nyugal-
munkat . . . C. T. G.

A VERSENY.

Zeusz és Pallas versenyezni kész,
Hogy melyikük az igazabb művész,
S köz-egyezésre végül úgy esék:
Bíró lett közöttük az ősz Bölcsesség.
— Beszélj Zeusz, kezud mit faragott?
— Én hitvány sárból gyúrtam alakot,
Saját képmre gondall alkotám,
És hosszas, szorgos küzködés után
Belé leheltem égi lelkemet
S most él, érez, mozog a holt tömeg.
Mi por volt, ime alakot cserél:
A sártömegből támadt a tókély.

— S Pallas, te mit tevél? mond el hiven!
— Nem lágy agyagból gyúrtam én művem,
Magasba vágyva vésőt fogtam én,
És Párosz hófehér márványkőven
Kisértém meg, mit tudna ihletem!
S én mostan büszkén, fennen hirdetem:
A mit miptáztam, szebb s tókélyesebb
Mint a te hitvány, gyarló embered.
Ha az tókélyes: ez több, érzem,
Eszményibb, a mit alkotott kezem.

De közbe szól Zeusz: — Zokon ne vedd,
Kontár, fél munka a te műved.
Hiányzik ebből a fő árág kincs;
Nincs benne élet, érző szive sincs.
— Se baj, viszonz a bíró, csak te hadd,
Te nagyobb vagy, de ő irlalmasabb!

RÓDÁY JENŐ.

KIS ÁRVÁMHOZ.

Árva vagy, fiacskám,
Anyátlan kis árva! . . .
Jó anyád az égből
Néz le magzatára.

Csillag-ragyogásból
Hunyt szemei fénye
Rád mosolyg, ha vágyva
Tekintesz az égre.

S megrezdül a csillag . . .
Ezt mondja szivednek:
»Az anyai szívek
Mennyben is szeretnek.«

BURSICS ERNŐ.

ALKONYATI KÉPEK.

IRTA PETELEI ISTVÁN.

IV.

A nagyasszony.

(Vége.)

— Egyszer szivreható levélben hívták ki
Barédra: s egy oly ügyben, mely mindnyájuk
szerencsétlenségét okozhatná, ha a ház jó barát-
jai nem vetik közbe magukat . . .

Sötét tünődés fogott el. Előbb valami szerelmi
történetre gondoltam. Ah! Józsi jogász volt va-
laha s öllel küldte a cukkerlüt és a drága virá-
gok s híres szép színésznőnek, kibe szerelmes
vala — de oly igyekezettel, hogy a szép hölgy
meg ne tudja soha, kitől erednek a küldemé-
nyek. A bájos leány megevevett, megivott és elvi-
selt mindeneket, soha sem kérdezővén és soha
meg nem tudván Józsi nevét . . . Ily óvatos volt
kalandjaiban a jó fiu. Azonfelül pedig egyéb
szerelmi szerencsétlenségéről nem szárnyalt
hír . . .

Este volt mire kiértem a Bükkmál tetejére,
honnan a nagyasszony udvarháza látszik.

Az aliban a fűzfás árok mellett várt Józsi . . .
Felült a székre nagyokat nyelvé s többször
búsán sóhajtván. Olyan kedvesen keserves ar-

KELL NEKED A MESTER LEÁNYA?

KATI VOLT, A TANÍTÓ LEÁNYA.

czot csinált, mint a szopós gyermek, mikor elvá-
lasztani akarják a tejtől. A főteczán leszálltunk a
szekérről. A tanító háza előtt elhaladtunkban
szemérmesen köszönt egy leánynak, ki a kapu
tetején átkönyökölve merengett a csendes estén.

Ez Kati volt, a tanító leánya, egy erős, nagy hölgy.
— Jó estét Józsi, — felelte a hajadon. —
Szépeket álmodjek . . .

A jó fiu gyámoltalanul, de igen beszédes szem-
mekkel nézett reám.
— Ez a szóban forgó »szerencsétlenség?« —
kérdeztem.

Igenlőleg intett nagy fejével. Aztán magya-
rázni akarta az egész dolgot, de úgy habogott,
hogy megsajnáltam.

— Hagyja, mondtam, tudom már az egészet.
— Beszélj tán a városban? — kérdezte
íjedten.

Aztán aggodalmairól szólt:
— Vajjon mit mond a mama?
Biztosítottam, hogy a legjobbat hiszem és
arra rögtön megvigasztalódott s kifejezte, hogy ő
a legszerencsésebb ember a világon, ily tökéletes
baráttal bírván . . .

Este az ebédő-asztal körül tárgyaltuk a
dolgot.
— Nem — mondta sebtiben, de elhatározottan
a nagyasszony — még eselédemnek se tűrném el
az ilyen embert, nem hogy fiamnak, a ki velem
eszik, velem iszik, kezeimet esőkolja. Elmenj.
Kell neked a mester leánya? Szép. A nagyanyád
Palóci leány volt. Az ember felneveli a gyer-
meket, de nem tudja, hogy mire neveli. Inkább
vesztél volna el, semhogy ezt kelljen megérnem.

Igen haragudott a nagyasszony. Még sokkal
szebbnek és tisztábbnak látszott, mint rendszeren.

Szája körül keserű vonás támadt. Nem nézett a
»gyermekre«, ki gyérülő hajjal takart nagy fejét
lesütve, alázatosan hallgatott.

— El nem hiszem, hogy a fiam vagy, hogy
belőlem származott a kezud, a lábod, a fejed, a
véred. Ilyet! Ezzel az erkölcsessel az én fiam!
Hát hol láttál te eflét? Az emberek most azt
hiszik, hogy itthon ki tudja, miket tanulsz te!
Mi! Halljam, mit tett veled? Adott be neked
valamit? Mit adott? riadt rá.

— Semmit, édes mama.
Csendesen közbevettem:
— Tán egy esőkot?
— Azt, azt — dadogta pirulva Józsi.

A nagyasszony komoly méltósággal szólt
közbe:
— Ez nem kacagni való dolog. *Megijesztett*,
azt hiszem, ő. Egy nagy formátlan persona, ki
rád kiáltott bizonyosan. Rád kiáltott? Hát nem
tudtál ide jönni hozzám, hogy elpanaszold? Hát
én nem vagyok itt?

— De itt vagy, édes mama, — mondta keser-
vesen.

— No hát. Ha ki kell elégiteni, hát elégitd ki.
Majd kiteremtjük. Mikor apád (az isten nyug-
tassa!) itt hagyott özvegyességben, mink volt?
Semmink. Egy téglá sem volt a tied ebből a ház-
ból, melyben ülsz, csak a sok adósság minde-
nütt. Dolgoztunk, törődünk, az isten megsegített.
Most is megsegít. Gyermekeimet nem teszi pénz-
ért szerencsétlenné senki.

Ez emlékek kissé elérzékenyítették. A vén
gyermek könnyezett s tanácsalanul nézett rám.
Azonban a futó szönyegen egy rücsköt látott
még, melyet lábával a nagyasszony rugott; oda-
ment, lehajolt, s szépen kisimitotta. Együttal a

nagyszony keze után nyult, hogy megcsókolja. Nem hagyta. De engeszteltebb hangon beszélt.

— Mert olyan a szived, te szegény fiam! mint a viasz. Az csinálhatják veled a mit akarnak. Az édes apádra ütöttél. Annak is kicsalhatták a szemét. Mi lesz belőled, ha én meghalok . .

S esedesebben, aztán bizonyos szomorú árnyalattal folytatta.

Felállott, az ablakhoz ment, s a sötét udvarra nézett. Egy pár panaszos szót rebegett, aztán elhallgatott.

Akkor egyszerre az ajtóhoz ment, megragadta a kilincset. Egy szerencsétlen béres gyertyával ment végig az udvaron.

— Gyertyával, csőre gyertyával jársz az én udvaromon? — kiáltott rá, — te gyujtogató, te bunyik, te tolvaj. Elfujod rőtön?

Aztán visszatért, megállott az ablaknál és babralt a zöld szőr-függőnyvel.

Nagy későn vontatottan így szólott, hátra se fordulva:

— No — hát — hol a gyermek?

Józi körülnézett a szobában.

— Melyik gyermek? — kérdezte szolgálatkészen.

— Hát a gyermek, — mondta ellágyulva a nagyszony. A tied?

— Az? Nincs egy csepp se, — válaszolta Józi csodálkozva.

A nagyszony visszafordult hirtelen.

— Nincs? — kiáltotta.

— Nincs, — rebegte Józi. — Nem is volt . .

— Hát aztán mi az isten nyilat habarsz itt nekem bolondokat össze-vissza?

És akkor látni kelle őt. Hogy ölelte át a fia nagy fejét; hogy rázta meg; hogy csókolta és milyen gát nélkül nyilatkozott az öröme a felett, hogy az ő fia mégis tiszta és becsületes fiu. A szeméből egy könyösebb szivárgott ki. Elmorzsolta s nevetve kérdezte:

— Hát aztán mit akarsz?

Józi bizalommal nézett rá s így szólt:

— Én őtet szeretem, s ezt akartam neked mondani.

A nagyszony méltósága, nyugodalma visszatért. Leült: egy kis porszemert vert le a ruhájáról s így szólt:

— S el akarsz venni? Szólóttól már neki valamit? Fontoljuk csak meg . .

A „KIRÁLYOK KÖNYVE.”

(Legmagasabb statisztika.)

A nagy francia forradalom százados fordulójának évében bizonyos alkalmassággal bírhat annak vizsgálata, hogy mennyire volt képes az állam és társadalom gyökeres felforgatása kiölni vagy gyöngíteni Európában e száz év alatt a monarchikus elvet. Megadja rá a választ a Góthai Almanach, az a tisztes zsebkönyv, mely még mindig megtartotta régi hitét a királyokban és fejedelmekben, bár körül minden megváltozott, s ő maga is a haladó korral engedményeket volt kénytelen tenni s leszálly az isteni jog elméletének magaslatáról, a népek alkotmányos jogainak elismeréséhez is közeledni. Menynyi változás, hány nem remélt fordulat, a minnek százhuszonhat éves fennállása alatt néma tanuja volt! Magában Franciaországban három monarchiát, két császárságot és három köztársaságot látott egymást váltani föl. Látta Poroszországot legyőzve Franciaországtól és viszont Franciaországot legyőzve Poroszországtól, látta a szent római birodalom összeomlását, az új német birodalom megalakulását, a Bourbonok kiűzését Spanyolországból és az orosz császárság felállítását, a pápa világi hatalma felmegemléksülését s Európa keletén a orosz császárság fejedelemségek támadását.

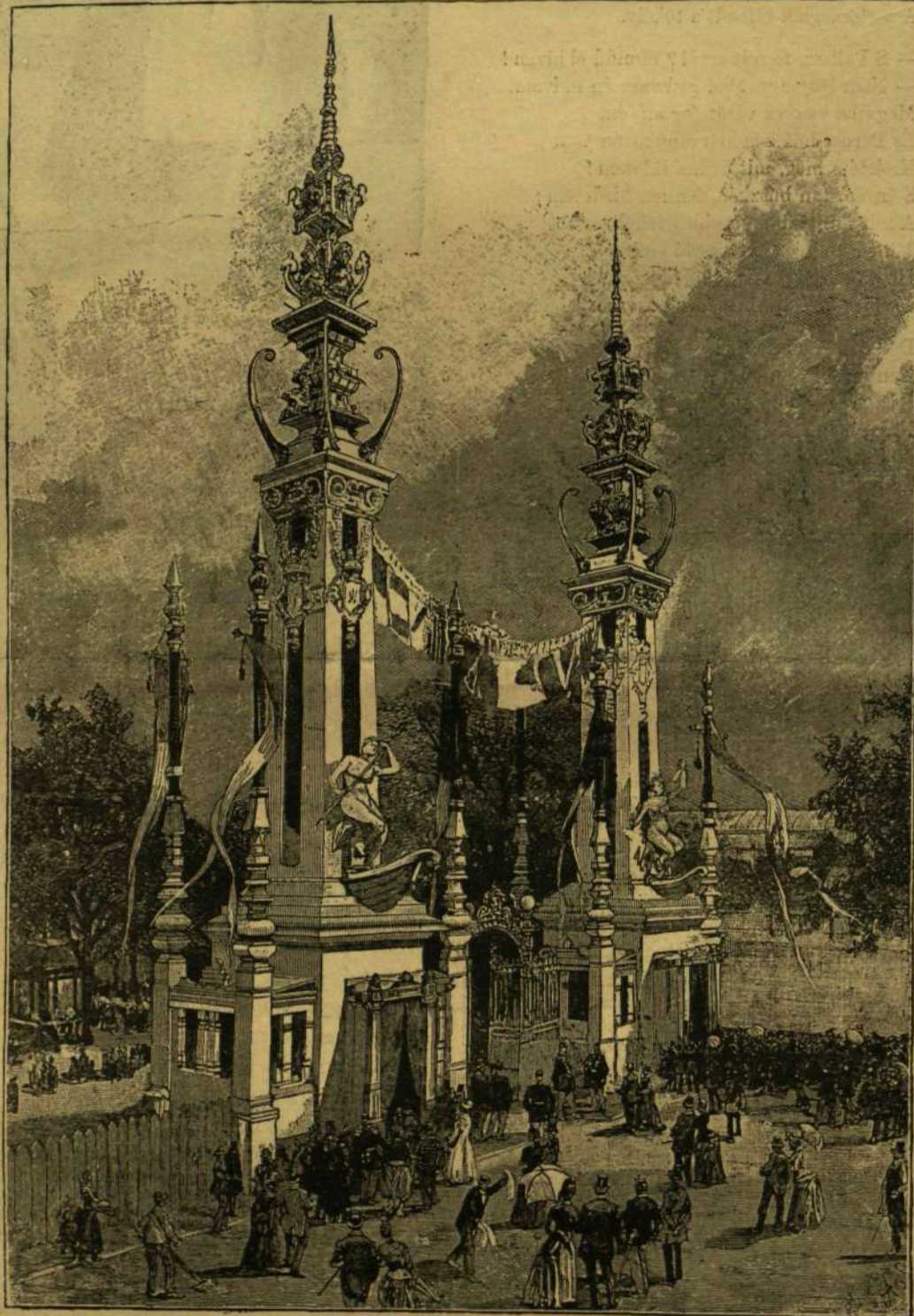
Pályájának még első éveit élte, mikor éles öszszetűzésbe jött Napoleonnal, kit, mint bitortól, következetesen vonakodott elismerni, s ki viszont a Bourbonok iránt tanusított hűségéért megbotránkozva fakadt ki. A legutolsó góthai almanach — így irt a császár 1807-ben, — nem

szabatos. Először is de Lille gróf (XVIII. Lajos) nevét is tartalmazza, azután felsorolja a német szövetség minden fejedelmét, mintha semmi változás sem történt volna Németországban; szintegy Franciaország családjainak nevei is helytelenül vannak bemutatva. Küldjenek a góthai követért, és magyarázzák meg neki, hogy a következő kiadásban ezen változtatni kell.

Jötték idők, mikor az Almanach alig merészelt megjelenni is, és közleményei pontatlanok voltak s politikai rokonszenvei és krónikáiról kötelessége közt erős harcra került a dolog. A meddig lehetett, kerülgette az olasz hadjárat következtében beállott változások elismerését is, és trónvesztett uralkodók mindig szives fogadtatásra találtak lapjai oltalma alatt. Ha a világ el is felede, ő soha sem feledkezett meg sem tuskánai IV. Ferdinándról, sem V. Ferencz modenai hercegről, Pármái Robertről és II. Ferencz, mindkét Szicília királyáról. Támogatta végig

len volt az 1871—72. években Franciaországot betürenden kívül, a könyv legvégére helyezni, hogy esetleges pótlások az utolsó pillanatban is végezhetők legyenek rajta. De mai adatai már a felsorolt nemzetségek száma tekintetében is lényeges apadáson mentek keresztül.

Európában ez idő szerint 27 uralkodó család van és pedig 18 német (a Hohenzollern, Wittelsbach, Wettin, Württemberg, Zähringen, Hessen, Mecklenburg, Holstein, Anhalt, Schwarzburg, Reuss, Schaumburg, Lippe, Waldeck, továbbá a Habsburg-Lotharingi, Welf, Nassau és Liechtenstein); 6 latin, t. i. a Bourbon, Savoyai, Braganza, Monacoi, Bonaparte és Bernadotte; 2 szláv, az Obrenovic és Nyegos, és egy török: az Ozmán-család. Még szigorúbb megkülönböztetéssel azonban a Mecklenburgiakat is szláv nemzetségek lehet venni, ellenben a Bourbon és Savoyai családokat is németeknek, a minthogy az előbbiek meg is őrizték mind a mai napig a

A PÁRISI KIÁLLÍTÁS KAPUJA A QUAI D'ORSAY FELŐL.

mint: Olasz- és Spanyolországban, Braziliában, Monacóban és Svéd-Norvégországban; szláv pedig csak kettőben: Szerbiában és Montenegróban.

A mi a vallást illeti, 11 dynasztia egészen, 5 pedig részben evangélikus; ez utóbbiak közé tartoznak a Hohenzollernek, kiknek csak idős, Poroszországban nem öröklésképes ága katolikus; a Wettin-ház, melyből az Alberti-ág és az Erneszti-ág Koburg-nemzetségének egy része katolikus, pl. a bolgár fejedelem; a Holsteinok, kiknek azonban ismét oroszországi és görögországi elágazása görög-katolikus; a Württemberg, kiknek egy mellékága a Lippe-család, hol a grófi ág egy része katolikus. Ellenben mind

törvényt, melynek értelmében jövőben csak a császár gyermekeit, testvéreit és első unokáit illeti a «nagyhercegi» és «császári fenség» cím, a többi családtagok ellenben csak a «hercegi» és «fenség» címre tarthatnak igényt. E törvény már alkalmazásba is vétetett Ioán és Gavril hercegeknek.

A Holsteini után legvirágzóbb fejedelmi család a szász Wettin, 52 férfi-sarjjal, kik között 5 visel koronát, egy a belga koronát 1831 óta, egy a portugáliát 1853, s egy a bolgárt 1887 óta, s várományosa az angol koronának is a mostani Welf származású királynő, Viktoria halála után. Koburgi ágából 1 herceg él Koburg-Góthában, 8 Angliában, 4 Belgiumban, 2 (Koburg-

A PÁRISI KIÁLLÍTÁS KÖZPONTI DÓMJA.

dottak ivadékokkal. Így pl. 9 gyermeke van Caserta grófnak, köztük 5 fiu, ugyanannyi a pármái hercegnek, köztük 3 fiu, 6 gyermeke a trónkövetelő párisi grófnak, ezek közt is 2 fiu.

Csak harmadik helyen áll a családtagok számára nézve a Habsburg-Lotharingi ház, 35 fő-herceggel, ideértve a tuskánai ág 14 főherceget is a Salvator előnévvel. De ugy a tuskánai Ferdinánd nagyhercegnek, mint fivérének, Károly Salvatornak 9—9 gyermekek van, köztük 5 fiu. A modenai ág tudvalevőleg kihalt; a merani grófok és János főherceg rangengedlőtlen származékai pedig nem jönnek tekintetbe.

Egygyel kevesebb, 34 a Lippe-ház tagjainak száma. De a két gyermektelen idős hercegen kívül létező 32 gróf örökösödési joga nem épen kétségtelen a fennforgó balkezi házasságok miatt.

Csak 25 a Hesseni ház férfitagjainak száma, de ezek között a darmstadti ifjabb ág ismét 5, rangon alól született Battenberg herceg van, s az idős kurhesseni ág is 6 Hanau herceg mesalliance gyümölcse. 24 a Reuss-ház tagjainak száma, kik mindnyájan Henrik nevet viselnek, s a legmagasabb sorsszám most a XXXVI-ik Henriké. A Wittelsbach-háznak ellenben 23 fi-tagja van, s magának a trón leendő örökösének, Lajos hercegnek tizenegy gyermeke, köztük 4 fiu.

Rosszabbul állnak a dolgok a Hohenzollern-háznál, hol mindössze 14 még az élő férfi-családtagok száma, s ezek közt is 8 a 15 éven alul van. Az e házhoz tartozó Károly román király gyermektelen s trónját unokaöccsére, Ferdinánd fogja örökölni. A Hohenzollern-Hechingen-ág pedig tavaly végkép kihalt. Liechtenstein hercegségnek 9000 lakosa van és 18 hercege, a miből következik, hogy minden 500-adik ember — herceg ebben az Eldorádban. A mecklenburgi háznak 15 férfi-sarja van, ugyanannyi a Württemberg-háznak, ezek közt 2 az uralkodó ágból, 6 a mellékágakból, a többi rangon alóli sarj. 13 a török dynasztia tagjainak száma, de ezek közt nem a padisah négy fia közt a legidősbik, Szelim, hanem második fivére, Mohamed lesz a trónutód. Schaumburg 12 herceggel, Waldeck 5 herceggel és 7 gróffal szerepel még a Góthai Almanachban.

Ettől fogva még gyorsabban esnek a számok. Az olasz savoyai uralkodó családban már csak 8 férfi-tag van, ezek közt 5 a 20 éven alól; a svéd Bernadotte-családban pláne csak 5; a Schwarzburg-házban 3 sondershauseni, 2 rudolstadti, 1 leuchtenbergi herceg, összesen 6; a büszke Welf-ház, mely az angol trónon 1714 óta ül, Viktórián kívül még csak 1 cambridgei s 4 cumberlandi herceget mutathat fel, ép ugy a badeni Zähringen-ház, végre 4—4 élő tagja van még az anhalti, nassaui és Braganza-háznak. Említettük, hogy a Braganza-ház Pedro halálával el fogja veszíteni a brazíliai koronát is ép ugy, mint 1853-ban a portugáliát, s átadja helyét a Bourbonoknak. Ellenben a Nassau-ház a német-alföldi király halála után elnyeri a luxemburgi trónt. A trónkövetelő Bonaparte-családnak császári ága, melynek most Jerôme a képviselője, 3 férfi-tagot számít, a császári családnak nem tartozó idősbik Lucien-ág pedig 4-et. Három-három sarja van a monacói háznak és a montenegrói Nyegos-dynastiának s csak kettő, mint tudjuk, a szerb Obrenovic-háznak, mert sem itt, sem ott az oldalági rokonok nem számítanak a dynastiához.

Mint látni tehát, bár az európai dynastiák könnyen felfogható természetes okokból fokozatosan haladnak a kihalás felé, ez idő szerint még a monarchikus eszme Európában elég erősen van képviselve általuk.

Az összes uralkodók átlagos életkora 56 év s mind a 41 uralkodó között (összesen 459 férfitaggal) a senior ez idő szerint Vilmos, német-alföldi király, ki 1817-ben született s így most 73 éves. 70 éven felüli korban még csak öt uralkodó van: a schaumburgi, dán, Koburg, weimari és monacói. 60 és 70 év között van tíz: az angol, a streitwürttembergi, lippei, brazíliai, meiningeni, schwarzburgi, oldenburgi és szász uralkodók. 50 és 60 év között is Európa tíz monarchiáját találjuk köztük I. Ferencz József ő felségét, mellette Svédország, Sondershausen, Waldeck, Anhalt, az ifjabb Reuss, Belgium, Hessen, Coburg és Rudolstadt királyait, illetőleg hercegeit. 40 és 50 év közt áll kilenc: ez pedig Románia, Liechtenstein, Montenegró, Törökország, Olaszország, Orosz- és Görögország,

katholikusok a latin uralkodó családok az evangélikus Bernadotte-ok kivételével s a német uralkodóházak közül 3, a Habsburg-Lotharingi, a Wittelsbach és Liechtenstein. A két szláv dynastia görög-katolikus, a török pedig mohamedán.

Érdekes további sorban férfi-tagjai számának szempontjából vizsgálni az egyes uralkodó családokat. És ebből a szempontból legvirágzóbb az Orosz-, Görög-, Dánországban és Oldenburgban uralkodó Holstein család 58 élő fi-ivadékkal. E családnak 1762-ben, a Romanovok kihalása után Oroszország trónjára jutott Holstein-Gottorpi ifjabb ága, mely maga 27 herceget foglal magában, ép a család rohamos szaporodása miatt alapított 1866-ban egy házi

Koháry Magyarországon és Ausztriában, 4 Braziliában, 1 Bulgáriában és 5 Portugalban.

Európának egykor leghatalmasabb uralkodó családja, a Bourbon-ház, ez idő szerint már csak Spanyolországban uralkodik, de Eu gróf, a brazíliai trónörökösé ferje fiaiban várományosa ez ország koronájának is. Van köztük összesen 18 Orleans (t. i. a párisi gróf, Orleans, Chateaubriand, Nemours hercegek, Eu gróf, Alençon, Penthièvre, Aumale, Montpensier, és Joinville hercegek ivadékaikkal) és 31 Anjou, ezek közt 13 a spanyol ágból, 12 a mindkét szicíliai ágból (u. m. II. Ferencz király, Caserta, Bari, Aquila és Trapani grófjai fiaikkal) és 6 a pármái ágból. Bár a Bourbonok közt gyakori az egymásközi házasság, mindamellett házasságaik eléggé ál-

Mindenkinek érdekében áll tehát a mérgekről némi általános ismereteket szereznünk, a mennyiben azok a mindennapi élet viszonyaihoz is esetlegre beletartoznak. E szempont vezet tehát, mikor ezuttal egy-két elterjedtebb mérge természetéről, hatásáról, ismertető jeleiről és ellen-szereiről akarunk röviden néhány szót elmondani.

1. A kéksav.

A legközönségesebb, de egyszersmind legveszélyesebb mérgek egyike mindenestre a kéksav. Ehhez, mint az opiumhoz vagy arsenikumhoz, hozzászokni nem lehet, mert minden élet, még a növényi is, melyben létrejött, megöli. Feltalálóját, Scheele, életét vesztette fölfedezése által, minthogy kísérleteinél igen közel jutott a higított sav gőzéhez, s ennek már megszagolása halált vonhat maga után. Okát a kéksav e romboló hatásának a tudomány még nem derítette ki, de úgy látszik, hogy az részben a vér káros befolyásolásán alapszik. Hiller és Wagner szerint a kéksavval megmérgezett állatok vérében elváltozások fordulnak elő. De a mérge hatása még inkább a nyúlt agy légzési központjának rögtön bénulására vezethető vissza. A légzés nehézzé, görcsössé válik, a belégzés rövid, a kilégzés pedig aránytalanul hosszú; sőt a mérgezett gyakran egy kiáltással földre rogy, mint az epileptikusok.

A kéksavmérgezés lefolyása az embereknél igen különböző s leginkább a bevett mérge erejétől és mennyiségétől, a bevétel módjától s a mérgezett ellenálló képességétől függ. Nagyobb adagoknál, néha már 5 centigramm higitatlan savnál, a halál rohamos gyorsasággal következik be. Ugyszólván még a mérge lenyelése alatt a beteg földre esik, s néhány vonaglás után halott. Sok öngyilkosnál a halálhozó palackot is még tartották a megmerült kezek. Olykor azonban a tüneteknek egész sora előzi meg a halál bekövetkezését. A megmérgezett hirtelen lerogyva, eszméletét veszítve fekszik érzés és öntudat nélkül, nehezen lélegzik, hörögve, és hosszú, szabálytalan szünetekkel. Szemgolyói mereven nyitottak, látjuk kitágult, szaruhártyájuk fénylő, s a kéksav-mérgezés legbiztosabb jele, mely a felbomlott hullán is érezhető, a lehet erős keserű mandula szaga. A szájon hab tűnik elő, általános görcsök állanak be, s 2-5 percz mulva bekövetkezik a halál.

Hasonló, csakohy kevésbé rohamos lefolyás az eset, ha kisebb adagok vételek be, s ha a halál egy óra lefolyása előtt be nem áll, akkor még nincs kizárva a felgyógyulás. De ilyenkor is nem ritkán hosszabb gyengélkedés marad hátra, rövid lélegzéssel és rohamos szívgyörcsökkel. Egyike a leghatékonyabb ellen-szereknek pedig ugy kéksav-, mint ciankali-mérgezeknél az ismételt hideg zuhanyozás, lehetőleg meleg fürdőben.

Tiszta, vízmentes kéksav csak a természet-vizsgálók dolgozó-asztalán található s a nagy közönség előtt nem hozzáférhető, annál gyakrabban történik azonban szerencsétlenség higitott kéksavval. Egy ideig divat volt orvosi és vegyeszi körökben saját testén tenni kísérleteket a leg-erősebb mérgekkel, s ezek közt kéksavval is. Dr. Bertin Párisban azt állította, hogy ő minden ártalmas következmény nélkül nagyobb adagokat is el tud nyelni belőle, s több kollegája jelenlétében egy egész kávé kanállyal bevett; de néhány lépés után eszméletlenül összerogyott, s csak erőlyes rendszabályok után sikerült megmenteni. Általában a kéksav többször szolgál öngyilkossági, mint gyilkossági czélokra, de a legtöbbször az orvosok, betegápolók vagy gyógyszerészek gondatlan összetévesztése folytán okoz sulyos szerencsétlenségeket.

Párisban, a Bicêtre kórházban egyszer két epileptikus kapott a gyengén rendelt kéksav-otlat helyett oly erőset, hogy mindegyikre egy harmad gramm koncentrált sav jutott, s hét percz mulva eszméletlenül, görcsök közt találtak őket ágyaikban. A gyorsan hívott orvosi segély daczára a mérge bevételelő számított 15-45 percz mulva mindkettő kiadta lelkét. Hasonló végzetes tévedések más kéksavtartalmú szerekkel is fordultak elő, különösen ciankaliival. Egy boroszlói orvos tüdőéből kalium-vas-cyanür helyett ciankaliomot rendelt betegének, s a gyógyszerész-segéd a helyett, hogy kérdést tett volna az orvosnál a rendelt adag nagysága iránt, könnyelműen elkészítette a dózist. A beteg egy fél évkanálnyi orvosság bevétele után holtan esett vissza ágyába. A gyógyszerész gondatlan emberelészert elítélték, s bányában önként vált meg az életét.

Miután a kéksavnak gyógyászati haszna nem oly nagy, mint a belőle eredhetők lehetnek, bár tudóvész, rák stb. ellen sokszor rendelik, semmit sem ártana, ha teljesen kiküszöbölnek.

A BUDA VÁR 1849-IKI OSTROMÁNÁL ELESETT HONVÉDER SÍRJA A KRISZTINÁVÁROSI TEMETŐBEN.

Az orvosok legnagyobb része inkább is használja már csesznyelével- és keserű-mandula-vizet kéksav helyett, melyek emezt eléggé pótolják, annak veszélyessége nélkül. A hírneves angol mérgegyógyász, Taylor szerint a keserű mandula-olaj évi gyártása már három év előtt 8000 fontot tett ki. Ha ez így van, akkor Angliában évente ezer font kéksavot használnak csupán arra, hogy czukrász-süteményeknek, tortáknak, likőröknek kellemes ízt és illatot adjanak, s teljesen a szakácsokra és szakácsnőkre bizzák az ételek és italok készítésére szükséges mennyiség meghatározását. Pedig már 20 cseppnél kevesebb is egy felnőtt ember halálát idézheti elő. Különösen kedvelt Angliában az úgynevezett «almond flavour» (mandulaszesz), mely roppant kéksav-tartalmánál fogva majdnem halálosnak nevezhető. Ily körülmények közt halálval tartozik az emberiség a kátrányból nyert nitrobenzin (mirbanolaj) feltalálójának, mely legalább az illatszerzetben feleslegessé teszi a keserű mandula-olaj használatát, a mennyiben ahhoz izben és szagban csatlódásig hasonlít, kevésbé drága és mindenestre nem oly ártalmas a szappanok, hajkenőcsök előállításánál.

csirke-leves czápa-fogakkal, bambuszrügyek, mézbe mártott sonka, zöld bab ecetben, fehér bor ürömmel, rózsaharom s a híres Vuchiap, azaz sötét bor ötszörösen desztillálva narancshéjjal. A lakomára az etiquette szabályai szerint a nöket nem hivat meg, de mindeniknek küldötték el egyes eledelekből. A diplomáciai kar minden egyes tagja apró műtárgyakat kapott ajándékba.

Az állatok emlékező tehetségére nézve igen érdekes példánul szolgál Martin állatszelidítő esete, ki üzletétől visszavonulva, csak öt év mulva látogata meg egykori állatseregletét. Épen az étetés idején jött, s a többi nézők közé vegyült. Midőn az állatok a türelmetlenül várt eledelehez nyultak, Martin egy-kettőt köhintett s minden állat azonnal fölélni kezdett s csakhamar örvendezve voníta szaladtak a ketrec szájá felé. A papagályok, kenguruk, pelikánok s különösen a majmok rendkívül zajt csináltak, s midőn Martin közelükbe ment, minden állat feléje nyult, egy hatalmas tigris megnyalagatta, s addig míg ott volt, nem nyult ételéhez. Egy orosz-lán, melyet kevéssel eltávoztása előtt, 5 évvel azelőtt megvert, alattomban bosszusán rúgrott és köpönyét elszakította. Még a henyék és farkasok is megismerték egykori úrokat.

Ujfundlandban a rozmárok a jelen évben rendkívül nagy mennyiségben fordultak elő. Egy hajó 20,000 s egy másik 26,000 rozmárt ejtett el.

EGYVELEG.

* A leggazdagabb emberek. Varigny francia tudós «Les grandes fortunes aux Etats-Unis et à l'Angleterre» cím alatt érdekes összehallitást adott ki a jelenleg élő milliósokról. A leggazdagabb ember ezek szerint jelenleg az amerikai vasutkirály Gould Jay, ki vagyonát 2 shillingel kezdte, s most másfél milliárd van, melynek kamatai éventén 73 millió frankot, naponként 200,000 frankot tesznek. Utána következik Mackay 1 1/4 milliárdal, melynek évi kamata 62 1/2 millió. A harmadik helyen van a londoni Rothschild egy milliárdal, a negyedik Vanderbilt amerikai 625 millióval s utána Jones fél milliárdal. Sokkal szegényebbek a westminsteri herceg, (400 millióval), a sutherlandi herceg (125 millióval) stb. A hírlapírók közt leggazdagabb Bennett Gordon, a «New York Herald» tulajdonosa, kinek vagyonja 150 millió frankot tesz.

* Macskákat keresnek Dakota államban. Egy vállalkozó yankee Jowa államból egész sereget hozott be s darabonként 1-2, néha 8 forintért árulja. Dakotában az egerek igen sok kárt okoznak s macskára igen nagy szükség van.

* A türkizköveket újabb nagyban hamisítják a pers kereskedők. Nisniovgorodban az utóbbi évek alatt 100,000 eladott türkizkő közül alig egy tizedrészt volt valódi.

* A Niagaránál hatalmasabb vízesést fedeztek fel Alaszkában, Amerika északkeleti részén. A Czethal folyó 200 láb magasságból esik le e helyen s 1 1/2 angol mérföldnyi szélességben. A mélységbe hatalmas jégtömbök is hullanak le.

* Bellini zongoráját, a mely mellett komponálta legelső operáit, Katanában egy özvegy asszonynál megtalálták, ki azt 15 forintért vette. Katania városa, Bellini szülőhelye, most megszerzte az ereklyét s gondosan akarja megőrizni.

* Olai Krarér nevű eszkimó leány tart most felolvasásokat az Egyesült-Államok nagyobb városaiban rendkívüli sikerrel, Grönlandról és Izlandról. Az igen tehetséges eszkimó gyermek már korán jutott Grönlandból Izlandba egy missziói iskolába. Innen később egy izlandi családdal Kanadába vándorolt, hol még jobb oktatást nyert s teljesen megtanult angolul. A leány elég csinos, de teljesen eszkimó-jellegű, csak 40 hüvelyk magas és grönlandi öltözetben szerepel. Az eszkimók közül ez az első, ki ily magas műveltséget szerzett.

* Cervantes emlékére Madridban ápr. 23-án minden évben tartanak misét a szentháromság nővéreinek zárójában, hol a híres író eltemetett. Most a spanyol akadémia kezdeményezésére a híres írók mind megjelentek a misén.

* Kínai lakoma. A kínai császár esküvője alkalmából a kínai kormány az idegen követeknek nagy lakomát adott, melyen számos nemzeti eledel is találtatott fel, így a híres madárfészek-leves,

A ROMÁN TRÓNÖRÖKÖS.

1866 május 22-én vonult be Károly hohenzollerni herceg, a plebiscitum által hiva, Bukarestbe, mint román fejedelem. Románia akkor még török iga alatt nyomorgt, pártusák által szakgatott tartomány volt, s hogy most kifelé független, benn pedig rendezett gazdasági viszonyok között élő királyság, az sok tekintetben az ő érdeme is. Pedig volt idő, mikor minden törekvéseiben megcsalódva, közel állt ahhoz, hogy ott hagyja fogadott hazáját, mely hálátlansággal viszonzta az általvalói érdekében tett fáradozásait. Akkor volt ez, mikor 1871-ben a Bukarestben császárjók születésnapját ünneplő németeket a román lakosság inzultálta. Károly fejedelem ekkor német eredetben érezve sérte magát, elhatározta, hogy leteszi a koronát.

Az ekkor támadt ellentét szerencsésen elsimultak, de azért még mindig van egy párt Romániában, mely törekvéseinek élet egyenesen az ő személye ellen fordítja, és ennek a pártnak főfegyverét az képezi, hogy a király 1869-ben kötött házassága Erzsébet Wied hercegnővel gyermektelen maradván (csak egy leánykájuk volt, ki ifjan elhunyt), Károly király halála esetén a dynasztia további fennállása is kérdésessé válhat.

A román alkotmány akkép rendezte a trónörökös rendjét, hogy a korona Károly király családjában fiágon öröklődjék elsőszülöttségi jog szerint, a nőutódok kizárásával. Ha pedig Károly királynak nem lesznek fiutódai, a trónörökös át száll a király legidősebb fivérére és annak fiszarmazékaira szintén elsőszülöttségi jogon, úgy hogy a korona ez intézkedés által a Hohenzollern-ház részére biztosítottak látszik, s tekintettel erre külön okirattal az egész Hohenzollern hercegi család indigenátust kapott a román királyságban. Mivel pedig a család feje, Károly király atyja, Károly Antal herceg annak idején ünnepélyes családi szerződésben beleegyezését adta a román trónnak fia által leendő elfogadásához, előbb Lipót, akkori örökös herceg s ennek lemondása után legidősebb fia, Vilmos örökös herceg nyert legközelebbi jogot Románia trónjára. De Vilmos is lemondott román trónörökösödési jogáról, s így lépett most helyébe a második fiú, Ferdinand herceg, mint praesumptív trónörökös, a kit ez alkalomból atyja, Lipót herceg 1886 novemberében Bukarestbe vitt, a hol a király egy csapatszemplénél, az összes tisztikar jelenlétében a 3-dik gyalogezred hadnagyává nevezte ki, s mint leendő örökösét mutatta be. Ehhez képest Ferdinand hg most Románia hercege és királyi fenség címet visel. A király atyját, Lipót herceget is kinevezte az ezred tulajdonosává.

Ez év márciusában végül, a királyság proklamálása évfordulóján a román senatus elhatározta, hogy Ferdinand hercegnek, mint most már román trónörökösnek helyet jelöl a senatusban is.

Ferdinand herceg 1865. aug. 24-én született s így most 24-ik évében van. Előbb a düsseldorfi gymnasiumot látogatta, ott tett érettségit is 1885-ben, a többi tanítványokkal együtt; ugyanazon évben meg egy kurzust végzett a kasseli hadiiskolában, azután szolgálatba lépett, mint az első gyalog-gárda-ezred a la suite hadnagyja. Az utolsó két évben a tübingeni és lipsei egyetemeken végezte be tanulmányait. A román nyelvvel, történelemmel és alkotmánytannal már korábban megismerkedett, s e ezébből egy román egyetem tanár volt állandóan oldala mellett. Romániában is ismételtlen megfordult már nagybátyja látogatásán, így 1881, 1883 s 1885-ben. Most már állandólag Bukarestbe tette át lakását. Nagybátyja 23 évi uralkodása, melynek egyik leg-szebb eredménye Romániának az 1878-diki berlini szerződés által biztosított függetlensége, bizonyára rendezettebb viszonyokat hagy számára örökül, mint a milyenk között ő vette át az uralkodást.

A BUDAPESTI IVÓVIZ.

Már a régi görög böles kimondta volt, hogy: «legjobb pedig a víz.» S ime kétezer évnek kellett lefolyania addig, míg e szavak igazságára a keseri nélkülözést tanította meg az emberiségnek azt a részét, mely a nagyvárosokban utóte föl állandó tanítját. A természet nem, roppantlan gyermeke előtt megfoghatatlannak tűnne föl, ha valaki azt mondaná, hogy vannak a civilizációnak virágzó helyei, az ipar és művészet csodáitól ékesek, hol az emberi élet tápláló nedűjét, mit a jóságos természet erdőn-mezőn ingyen és felpanaszolatlanul juttat boldog-boldogtalannak, az ő természet hatalmas elemét, a mit Isten a hatodik napon teremtett, szatcszik gyanánt mérlik és árulják. S pedig a polgárosulás feltartóztatlan folyamatának éber figyelő nem utasítják el magoktól azt a benyomást, hogy a haladás minden lépése természeti szabadságaink fokozatos kiséjtésével jár, s minél jobban tömörül és halmozódik önjöng szervezetekké az emberiség, annál többet kénytelenek az egyesek is kiszolgáltatni nem csupán önállásuk, de anyagi létük biztosítékából.

Az ekkor támadt ellentét szerencsésen elsimultak, de azért még mindig van egy párt Romániában, mely törekvéseinek élet egyenesen az ő személye ellen fordítja, és ennek a pártnak főfegyverét az képezi, hogy a király 1869-ben kötött házassága Erzsébet Wied hercegnővel gyermektelen maradván (csak egy leánykájuk volt, ki ifjan elhunyt), Károly király halála esetén a dynasztia további fennállása is kérdésessé válhat.

FERDINÁND ROMÁN TRÓNÖRÖKÖS.

Budapest fővárosának óriási arányokban történt emelkedése az utóbbi évtizedek alatt, ha roppant összegekkel terhelté is a főváros költségvetését, de nem egyszer a fejlődés valóban biztató képevel kárpólt. Világítása, kövezete, csatornázása, ha nem is mindenben, de részben a modern igények színvonalán állanak. Lóvasúti hálózata a fejlettségnek oly fokára jutott, hogy versenyezhet Európa bármely nagy városával. És mégis nem lehet tagadni, hogy Budapest gyors és álomszerű fejlődése igen sokszor érzékenyen érintette a mindennapi élet kényelmét és sulyosan befolyásolta a főváros hygienikus érdekeit. Sehol sem tűnik ez annyira ki, mint az ivóvíz-kérdésnél, melylyel most már végre elérkezettnek látták az időt komolyan foglalkozni, miután a roz ivóvíz éveken át akadálytalanul szedte áldozatait a főváros minden rendű és rangú lakosainak köréből.

A mult században Pest még híres volt jó vizéről. A Rákos nagy térsége, mely a mult idők elegikus hangján szól a nemzeti nagyságon elmerengő lélekhez, a mint képezetében szerte kalandozva keresi «Mátyást az igazságot», meg ma is kitünő vizet szolgáltat lakóinak. Az Orszé-kert híres Illés-kútját, mely ma csinos kis kápolnává alakítva szolgál inaterrül a Ludovica-

akadémia protestáns növendékeinek, hajdan városnap délutánonként a jözsefvárosi nép ezre kereste fel, hogy tiszta vízből enyhítse szomját. Bann a belvárosban a Magyar király szálloda kútja ma is mint speciális nevezetesség ismeretes, szintugy a Wurm-udvar és a Lloyd-épületé. Ez utóbbi csak a hatvanas években kezdett vesztetni a jóságából, még pedig egyenesen a Duna következtében. Egy alkalommal a Duna vízállása nagyobbra emelkedett a rendesnél, s azóta a Lloyd-épület kútja sohasem nyerte vissza egykori üdítő frissességét.

Amde Pest nagyvárosias emelkedése, mint mondók, folytonos áldozatokat követelt az egészség és köztisztaság rovására, s a talaj-lerakódások, a nagyvárosi piszok beszivárgásai hosszú időkön át megromtották vizét s lerakták csirűt a járványok, betegségek mindenféle nemének, melyeknek hiába izent harezot a modern adminisztráció teljes apparátusa, mindinkább közeledni látta az időt, hogy gyökeres és alapos rendszer-változtatással lépjen fel.

Mikor 1867-ben, a már tíz évvel előbb megindult tárgyalások ujja fölvetelével a városi közgyűlés egy építendő vízvezeték tervét Lindley Vilmos londoni mérnökre bízta volt, mint a ki már előbb a hamburgi és altonai vízvezeték kiépítésénél mutatta ki nagy szakértelmét, — a nehézségek egyik legnagyobbikát az képezte, a mi ma is, hogy t. i. a főváros közelében a természetes források majdnem egészen hiányzanak, s így ha nem is lehetetlen, de nagy költségekkel járó lett volna Budapest olyan üde és friss forrásvizet látni el, a milyent Bécs vízvezetéké nyer a stájer havasokból. Pedig ez, egy oly hosszú időkre tervezett alkotásnál, a milyen a végleges vízmű, mindenesetre a legjobb és még ma is meggondolandó expediens volna, melyet a Mátra hegység vízdús lejtői felhasználásával lehetne legelőnyösebben kivinni. Lindley volt tehát az, kinek felügyelete alatt épült fel az akkori hajóhivatali telken, a Felső-Dunatoron a három szivókut, a gépház és a két Borsig-féle gép, majd a kőbányai két nagy víztartó, a nagy cső-ut s a főcsövek; ő volt, ki az ideiglenes vízmű mai rendszerének alapját megvetette. De bár Lindley az akkor fenforgott viszonyok közt a Dunából természetes szűrés útján nyerendő vizet tervet elfogadta, nem habozott kimondani, hogy a végleges vízműnél a mesterséges szűrőket ajánlja, mert nézte szerint a mindenféle hulladékokkal feltöltött s rosszul csatornázott városi talaj a természetes szűrők állandó alkalmazását nem engedhetné meg.

1872-ben azonban már oly nagy lett a víz használat, hogy annak daczára, hogy időközben még egy új szivókut létesült, még ez sem volt elég s a végleges vízmű kérdés nem lehetett tovább elodázni. A Lindleyvel eziránt folytatott alkudozások nem vezetvén eredményre, most Wein János, a vezetéki igazgatóság addigi vezetője bízott meg, egyelőre megint csak az általa javasolt kibővítések végrehajtásával, a melyek egy a Duna partja hosszában építendő 1000 méter hosszú s legrosszabb esetben is 600,000 köbláb vizet szolgáltatására képes vízszintes kut építésében tetőződtek. E munkálatok 1879-ben végződtek be, s a nagy részt magokban foglalják a fővárosi vízműnek mai képét megteremtő átalakításokat.

Tudnunk kell, hogy egy város víz-ellátása a helyi viszonyok szerint vagy természetes forrásokból, vagy ásott kutakból, vagy folyóból, tóból történhetik, s föltéve, hogy ezek a fogasztás helye felett nem fészkenek elég magasan, vízmű segélyvel emelik víztartó medencébe. Ezt a vízműt ismét folyóvíz vagy gőz hajthatja, szivás és nyomás vagy mindkettő útján. Mindenesetre a víz oly magasra emelendő, hogy a fogyasztás helyére legalább 1/2 százaléknál eséssel bírjon.

Mintthogy azonban Budapesten a víz természetes állapotában nem bír az egészségre és élvezetességre megkívántató tisztasággal, tehát,

közbejő a szűrés szükségese, amely ismét természetes vagy mesterséges szűrés lehet. A mesterséges szűrésnél többé-kevésbé terjedelmes szűrő-medencék jönnek alkalmazásba, de mindkét szűrősmód a durvább és finomabb kavics- és porondrétegek bizonyos bonyolult alkalmazásában áll, a melyeken át a víz fokról fokra átszivároga tisztul meg, míg a legelső rétegből tökéletesen megszűrvé kerül elő. Ily szűrés eszközésére Budapest abban a kedvező helyzetben van, hogy Káposztásmegyeren kitünő kavics áll rendelkezésre. Hogy állandó víz szolgáltatásról legyen gondoskodva, a végből a víztartó oly magasan áll, hogy a víz saját nyomása által nemcsak a város minden részébe, hanem a házak fölé is elterjedhet, még pedig 92 méter magasba a Duna szempontja felett s a csövek mindig tele vannak. A víz elosztását viszont vagy kisebb csapok közvetítik, melyek szünetlenül folynak s minden órában egyenlő mennyiségű vizet szolgáltatnak, vagy nagyobb csapok, melyeket csak a szükséghez képest nyitnak meg s melyek gyorsan bocsáthatnak rendelkezésre nagyobb mennyiségű vizet. Ez esetben a lefolyt víz a gázórákhoz hasonló vízmérő szerkezettel mérethet meg. Végre a háztartás szükségsein kívül a vezetékben meggyűlt víz teljesíti az oltás feladatát is, mely czélra a vezetékbe tűzcsapok vagy hydránok jönnek, a melyekre tűz esetében a tömlőket rácsavarják.

A főváros víz-ellátásának nehézségei nem mai keletűek. Összefüggnek ezek a gyors emelkedéssel, mely lakói számát napról-napra újabb elemekkel növeszté. 1874-ben Pesten még csak 8844 köbméter volt a naponkénti vízfogyasztás, holott az 1887. évben már 57019 köbméter emelkedett. Ellenben Budán 1874-ben 350 köbmétert, 1887-ben pedig 10,000 köbmétert tett ki. Hogy a rendkívüli mértékben felszaporodott vízszükségletnek eleget lehessen tenni, már 1885 óta naponként Budáról is 10,000 köbméterrel kell kisegíteni a pesti vízvezetékét, tehát ugyanannyival, a mennyi Budának napi vízfogyasztása ma. És ennek dacára mit látunk? Azt, hogy ezzel az 57019 köbméter napi vízszükséglettel szemben, mely a pesti oldal fogyasztását teszi, vízvezetékünk a Budáról nyert vízzel együtt egy nap alatt 28 ezer köbméter szűrt vizet többet nem képes szolgáltatni; Pest lakóinak több mint fele tehát szünetlenül vízzel kell hogy béreje. A másik meglepő tanulság a fentebb adatokból az, hogy míg a főváros jobbparti része saját szükségletét kétszeresen felhaladó szűrt-vízet produkál, addig Pest, melynek vízfogyasztása majdnem hatszor akkora, szűrtvíz-szolgáltató képességében Budán jóval alul marad.

Megjegyezzem itt, hogy a fentebb adatok egészen hivatalos alapon állanak, bár mindamellett meglehetősen ingadozókat engednek meg az évszakokhoz, a mindennapi életviszonyokhoz s a fizikai körülményekhez képest, ugyanarra, hogy ez ingadozások a maximum és a minimum között néha 50 százaléknyi különbséget okoznak. Legelőször is télen kevesebb a vízfogyasztás mint nyáron át, önmaguktól érthető okokból, mivel a nyári fogyasztásnak oly nagy mérvű tényezői, minők a fokozott szomjúság, gyakori fürdés s a vízvezeteki csapnak a víz lefutása czéljából való folytatása, elesnek. Minthogy a januárius az évleg-hidegebb hónapja, azt lehetne várni, hogy ugyanazon tényezők, melyek a vízfogyasztás téli csökkenését idézik elő, most fokozott mértékben érvényesítik magokat; de nem úgy van, mert ilyenkor épen a hideg miatt folytatják a csapot s a vízszükséglet ennek arányában növekszik.

E periodikus évszaki változások keretén belül vannak még bizonyos állandó behatások, melyek a polgári élet viszonyai szempontjából szabályozzák a főváros vízfogyasztását. Ezen a réven lesz a vasárnap leggyengébb nap a vízmennyiséget tekintve, mint a mikor a mosás, szapulvas mindenütt szünetel, s a víz helyét az asztalon a lakosság tulnyomó nagy zöménél bor és sör foglalják el; s ezen a réven legerősebbek a nagy ünnepek közvetlen megelőző napok, a sütes, főzés, takarítás hagyományos időszakai.

De mindezek az eltérések természetes nem alterálják a statisztika általános tényeit, melyeknek eredményeként azt lehet konstatálni, hogy Budapest a földkerekség legvízibb városa. Mig ugyanis Berlinben 50 egynehány literrel éven át fejenként bérik s Bécsben 56 liter fejenként szintén elegendő bizonyul, addig Budapest a fejenkénti átlagos vízfogyasztás

ritkán kevesebb 171 liternél. * De vajon csakugyan azt bizonyítja-e ez, hogy másutt kevesebb vizet isznak, mint nálunk? Mondjuk inkább, és akkor közelebb fogunk járni bizonyosan a valóhoz, hogy sehol sem ilt oly ijesztő mérveket a vízpazarlás a hiányos ellenőrzés védelme alatt, sehol sem oly gyöngye az érzék a polgári élet nagy feladatai iránt, sehol sem oly nagyfokú a közöny a kulturállam legsarkalatosabb intézményeivel szemben és végre sehol sem kevesebb a közönségben a hajlandóság az adminisztráció jóakaratu támogatására ott, a hol fontos közérdekek megvalósítása a czél.

* Ezek voltak azok a tekintetek, a melyek a fővárosi vízvezetékét igazgatót már évek előtt arra a lépésre indították, hogy vízórák bevezetését hozza javaslatba a fogyasztás könnyebb ellenőrzhetése czéljából minden fogyasztónál. De a terv kivitele sokkal költségesebbnek ígérkezett, hogy sem a fővárosi tanács elfogadhatta volna, s ezzel a vízvezetékügyi miserizálnak bár egyoldalú, de a maga nemében praktikus megoldása szenvedett újabb halasztást.

Ilyen körülmények között a közönséget mindenekelőtt az érdekelheti, hogy biztos tájékozást nyerjen arra nézve, mely pontjain a fővárosnak juthat minden körülmények közt tiszta és egészséges vízhez. A mi a főváros pesti oldalát illeti, ez három külön vízellátási területre van ma osztva. Ha a Lipót-körutól a Nagymező-, Akácfa- és Népszínház-utczán végig megnyújtott egyenes vonalat képzelünk, az ettől jobbra, a Dunáig eső rész az csak, a mely mindenkor szűrt vizet kap, míg a képzelt vonalon kifelé a városligetig terjedő rész csak akkor juthat szűrt vízhez, ha ilyen elegendő mennyiségben áll rendelkezésre, ellenkező esetben ép úgy, mint a város többi területe mindenkor csak szüretlen vizet kaphat.

Hogy a szűrt viznek ez az említett «elegendő mennyisége» mikor forog fenn, az természetesen nem határozható meg feltétlen biztossággal, annyiféle különböző okoktól áll függésben. Ilyen az, ha a szűrőcsövek nem nyerhetnek a talajvizetkből elegendő tápot, vagy ha a Duna víz-állása szokatlanul alacsony. Mindehhez a mult téli kalamitánál az is járult még, hogy a vízvezeteki telep szomszédságában épülő országház építési munkálatai a szűrőcsövek egy részének szolgáltatási képességét befolyásolták.

Kevésbé kedvezőtenül áll a dolog a közutakkal. A pesti oldal 140 köztúza közül 100 minden körülmények közt tiszta és jó budai vizet szolgáltat, kevésbé kielégítő ama 30 közút vize, mely a pesti vízvezetékbeli nyeri vizet; 10 kut pedig egészen szüretlen és zavaros vizet ad.

A napi vízszükséglet hullámszásainak kiegyenlítésére a medencék szolgálnak, melyek az éjjel-nappal szünetlen működő szivattyúk által előállított, és utközben el nem fogyasztott felesleges vizet fogadják be, és a felhalmozott vízkészletet ugyancsak a nyomó eső által a városba visszalejtik. Ily medencze, nem számítva a jobb partiakat, a pesti oldalon három van. Kettő a kőbányai ó-hegyen, egyenként 10.800 köbméterrel, egy pedig az új löversenytr mögött, 1000 köbméter ürtartalommal. Ez utóbbi csak a vízvezeteki szüretlen vízzel való ellátására szolgál, míg a más kettő összesen 21,600 köbméter vizet, tehát fél napi szükségletnél többet gyűjthet magába.

Figyelemreméltó, hogy a pesti oldalon a vízvezeteki víz használata nincs kötelezővé téve, s

* Claudel a következőképp számítja ki az Európa és Amerika nagyobb városaiban évente fogyasztott vízmennyiséget: Róma, 1105, Newyork 568, Marseille 570, Philadelphia 225, Richmond 180, Glasgow 113, London 112, Lyon 85, Manchester 84, Brüssel 80, München 80, Páris 69 liter, t. i. fejenként. De ezek az adatok csak a fogyasztást tüntetik fel, s teljesen függetlenek a rendelkezésre bocsátott vízmennyiségtől, mert például Páris már rég 170 literre emelte fejenkénti víz-quantumát.

Ép oly különbözők a számítások, melyek bizonyos fix magasságát akarják meghatározni az általános vízszükségletnek. Franciaországban a csupán háztartási célokra megkivántató vízmennyiséget fejenként 20 literben vették fel, holott a londoni egészségügyi bizottság hivatalos véleménye annak a meggyőződésnek ad kifejezést, hogy a népesség minden igénye kielégítésére, ide számítva az ipartelepek vízfogyasztását s az utcák, terek, földalatti csatornák stb. tisztántartására megkivántató vízmennyiséget is, fejenként 62 liternél kevesebbet nem lehet számítani. Németországon is megelégszenek rendszer viszonyok közt 30, legfeljebb nagyobb biztonság okiért 40 liter vizet fejenként, de a német takarékosággal ebben is, mint mindenben, kevés nemzet állja ki az összehasonlítást.

még 1880-ban 6052 ház közül csak 3286 volt a vízműhöz csatolva. A vezetékí vízzel való ellátásért egyszerű írásbeli kérvénnyel szükséges a fővárosi vízművek igazgatóságához fordulni. A bevezetési csöveteket a városi csőtől a telek határáig a vízmű-igazgatóság állítja elő a telektulajdonos költségére, a telek belsejében pedig e czélra engedélyvel bíró magánfölszerelők. A vízdíj fizetése évnegyedenként előre, háztartásoknál általában mellett történik, még pedig minden helyiség után 1 frt 50 krétt, minden négyszögöl diszkert után 10 kr. és minden négyszögöl konyhakert után 15 krétt a beltelken. Kültelkek 5 krrel számíttatnak négyszögölenként. Ipari és gyári czélokra történő vízfogyasztásnál már vízmérő óra használtatik s külön kulcs szolgál számításai alapul.

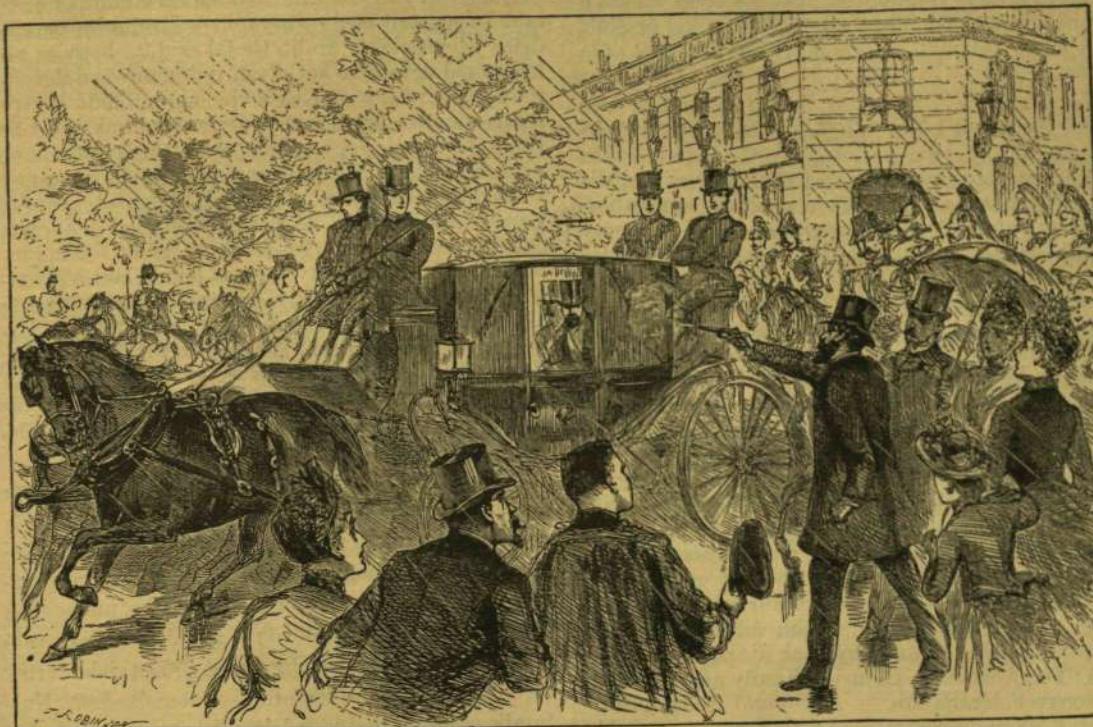
A mi a nyilvános csövek nagyságát és elhelyezését illeti, ezek átmérője 75 millimétertől 1000-ig váltakozó másfél méter mélyen, sőt helyenként még mélyebben helyezték el, ugy hogy ezáltal el van kerülve a csövek befagyása s megrepedése télen át, a mi az angol rendszer szerint, mely a csöveket közvetlen az utca szintjára alá rakja le, nem volt elkerülhető. Vízmérő háromféle van használatban, jelesen: a Siemens és Halske-féle, azután a jobb Leopolde s végül a legújabb, legjobb és legolcsóbb Valentin-féle. A balparti szivattyúgépektől kiinduló nyomócsövek a Nádor-utczát elérve, itt két főcsöbe cszlanak, melyek egyike a Lipótvárost, belvárost, József- és Ferencvárost, másika pedig a Lipótvárost, Terézvárost, Erzsébetvárost és Józsefvárost szelvény át, a Kálvária-hegy táján egymást érintik s innen kezdve a kőbányai uton egymás mellett haladván, így érik el a Kőbányán fekvő magas nyomású medenczékét. A két főcsöből aztán a város utczáin mindenfelé elágazások futnak ki, ugy hogy a csőhálózat összes hossza 170 kilométert tesz ki s benne összesen 321 különféle méretű zárcsap, 1164 darab tűzcsap, 90 öblő-csap, 10 nyilvános vízelde és 17 ingyenes nyilvános kut foglaltatik.

Nagyjában előadva ilyen az a rendszer, melyre Budapestvíz-ellátásának feladata hárul. A nélkül, hogy a fővárosi sajtóban olyannyira divatra kapott inektívákat követve, Wein urnak, a fővárosi vízvezeték sok érdemű igazgatójának lelket terhelők mindazok meggyilkolásával, a kiknek neve husz év óta Budapestben a halálösök szomoró rovatában megfordult, nem lehet leplezni, hogy a fennálló rendszer ma már elégtelen arra a feladatra, mely egy rohamosan gyarapodó nagyváros népesség-számának megfelel. De addig is, míg a végleges vízmű előkészítésének hosszú évekre kiterjedő munkálatai megoldást nyernének, mért ne lehetne azokat a háztulajdonosokat, kik drága pénzökért rossz és szüretlen ivóvizet kapnak, vízdíjuk elengedésével arra kötelezni, hogy Pasteur-féle vízsűrítőket szerezzenek be, melyek Zellerin praktikus alkalmazásában minden tekintetben a czélnak megfelelőek? A fővárosi vízvezeteki víz, mint szűrt víz, külföldi szakértők véleménye szerint is legjobb minden szűrt vizek között s a baj csak az, hogy elégtelen. V—i S—r.

MERÉNYLET A FRANCOZIA KÖZTÁRSASÁGI ELNÖK ELLEN.

A párisi világkiállítás megnyitása előtt egy nappal, május 5-én, Carnot, a francia köztársaság elnöke, jelenlétében tartották meg Versaillesban száz éves jubileumát a francia első parlament megnyitásának, mely a nemzet jogait oly dicsőséggel vívta ki, s a melynek működése oly végzetessé vált XVI. Lajosra és a francia monarchiára. Az ünnep, a kiállítás megnyitásának mintegy előünnepe, egészen szabályszerűen s nagy fényvel ment végbe. De ugyancsak alkalommal egy örült rajongó merényletet követett el a köztársaság elnöke ellen.

Carnot ugyanis ünnepi menetében kocsin vonult ki Párisból Versaillesba, s a menetet különösen Páris utcáin nagy néptömeg nézte. Nem messze az Elysetől a Place Beauveau sarkán egy Perrin nevű ember hirtelen pisztolyt rántott elő s rá lött az elnök kocsijára, ki azonban sértetlen maradt s nyugodtan hajtott tovább. A merénylőt rögtön elfogták s a rendőrségnek csak nagy nehezen sikerült őt megmenteni, hogy a tömeg szét ne tépje. Már ott helyben kitiint, hogy nem politikai jellegű merényletről volt szó. Perrin egykor matróz volt, állítólag igaztalanul elcsapták állásából, nyomorba jutott s mivel vélt igazságához

PERRIN MERÉNYLETE CARNOT ELNÖK ELLEN MÁJ. 5-ÉN.

nem juthatott, az a szerencsétlen gondolat támadt agyában, hogy merényletet követ el s ez által vonja az elnök figyelmét ügyére. Vallomása szerint, mely igaznak is bizonyult, pisztolyában nem volt golyó, mert ő nem akart senkit sérteni, még kevésbé megölni, hanem csak föltűnni. Az eset mindamellett, épen a nemzeti ünnep küszöbén, nemcsak Párisban, de az egész művelt világban is nagy feltűnést keltett s a merényletről a lapok hosszasan írtak, s mint feltűnő eseményt mi is bemutatjuk az izgalmas jelenet képét olvasóinknak.

LEVELEK A PÁRISI KIÁLLITÁSRÓL.

V.

Páris, 1889 május 22.

A párisiak nagy része még nem látta a kiállítást, s még nem is akarja látni. Azt mondják, hogy van arra még idejük. Majd egy hónap múlva, a mikor körülbelül már minden kész lesz. És csakugyan a kiállításra, az mind idegen. Legtöbben a Trocadero palotájába lépnek, ott megnézik a virágkiállítást, azután felülnek a kiállítás vasútjára és a Szajján át jönnek az Eiffel-torony teréhez. Ez a kiállítás főkirálya, a legszebb kilátás innen nyílik a Champs de Marsra.

Ott játszanak a katonazenakor felváltva és közel ide a Palais des Beaux-Arts palotája.

Képek és szobrok, ezek érdeklik leginkább a látogatókat.

A dejeuner órájáig, déli tizenkettőig a látogatók száma csak szórványos, bármily szép is az idő. Iylenkor az összes látogatókat szinte meg lehetne számlálni.

Csak egy óra után érkeznek egyszerre tömegesen a látogatók és este hat óráig a kiállítás legesekélyebb pavilonja is hemzseg a kíváncsiak tömegétől. Hat órakor eldördül két ágyulövés és akkor kifelé, haza tödul mindenki. Az ott maradtak az Eiffel-torony elé gyülekeznek, hol a torony villamos kivilágítása és a gyönyörű szökőkutak vízi játéka gyönyörködte az embert.

A kiállítási terület többi része már hét órakor teljesen elhagyott. Sötétek és járatlanok az utak.

Ez a kiállításon uralkodó élet rendes napi-rendje.

A látogatók legnagyobb része kénytelen Párisba visszamenni és így a párisi vendéglősöknek is jut valami az idegenek erszényéből.

A párisi vendéglősök ugy is több ízben kérvényeztek Tirard miniszterelnöknel, hogy a kiállítási területet zárják el este hat óra után.

A kiállítási bizottságok igazgatósága ellenben azzal az üdvös gondolattal foglalkozik, hogy a kiállítást ez év november havában is csak ideiglenesen zárják be, hogy jövő évben ápril havában újra megnyithassák.

És csakugyan csak akkor lesz majd ideje mindenkinek nyugodtan kiválasztani magának ama

csoporthoz, mely őt leginkább érdekli, mert most a kiállítás rövid időre látogat el ide a Champs de Marsra, az előtt a tömördek látnivaló ködfátyolképp gyanánt vonul el, melyből az emlékezetben bizonyára csak a legkisebb rész marad meg.

Hiába megyünk ki kényelmes «Urban» hintón, hiába viteljük magunkat toló széken, hiába ülünk fel a kiállítás vasútjára, ha egy lépést sem teszünk is gyalog, két órai időzés után már a végkimerültség elfáradtunk.

Hogy is ne! Midőn bátran mondhatjuk, hogy a világ összes kincsei itt vannak e pillanatban összehalmozódva.

Eső esik, hideg van; künn a kiállításon mindenki fázik, de leginkább az — Eiffel torony. Mert fázni is most természetesen az Eiffel-torony a legdivatosabb, ép úgy, mint a hogy hajtűket, nyakkendőket, kalapokat viselni a la Eiffel. Az asztalkendőket Eiffel-torony módjára rakják össze. Jegeskávé és fagyaltot a la Eiffel tálnak fel.

És maga a bábeli torony alkotója, Eiffel mérnök szerény polgári ruhában ott ógyeleg munkái körében az Eiffel-torony első emeletén.

Május hó 15-én volt a felszállás első napja — minden zene és szertartás nélkül. Az Eiffel-torony négy talpazata közül az első jobb talpazat aljában van a pénztár, hol néhány szolga, sapkáján «la tour Eiffel» felirattal, szolgáltatja ki a jegyeket az első és második emeletig. A bejárás a felszálláshoz nem valami kecsesgató. Köröskörül és szerteszéjjel vasgerendák és egyéb törmelék s kellemetlen por, míg a falépcsőhöz jutunk. A falépcső bejáratánál átveszik a jegyünket és elmehtetnek akadály nélkül az első platformra. Csak két frankunkba kerül.

Épen esett az eső, midőn felszálltam «per pedes Apostolorum»; az «ascenseur» még nem készült el, tehát nem volt sok utitársam. Két svéd nő és egy öreg házaspár, mely magával vitte az elemzősáját. Már az első száz lépcsőnél szuszogtak, s az öreg anyóka, ki a dél-francia bordelaisi tájszóláttal ejtette, szánalom-gerjesztő módon nyoszorgótt. De midőn körülnéztek a Trocadero, a Palais de l'Industrie, a Palais des Machines, a Palais des Beaux-Arts felé, melyeknek hatalmas kupolái folyton gomostüdmódjára kisebbedtek előttünk, újra erőt merítették és feljebb vándorogtak. Csakhamar elhagytam őket, de a két világos szőke, piros pozsgás arcu, sovány termetű svéd hölgy csaknem szegyenbe ejtett és versenyt igyekeztem velük tartani, de hiába. Hamarabb értek az első állomásra, az első platformra.

Köröskörül diszesen berendezett vendéglők, köztük a legkényelmesebb: a «Restaurant de la Lorraine», hol csinos francia pinczernők, nagyfülv fejkötőkkel és fehér köténnyel, szolgálnak fel. Étél és ital aránylag nem drága. Egy pohár sör csak tíz centime-mal drágább mint oda lenn. Hanem itt csupa éhes embert láttam, persze, hogy mindez a hegymászás műve. Velem együtt

összesen tíz Eiffel-tourista volt fenn az első platformon. Az eső miatt volt ily csekély a részvét. Az emelet karfáján Eiffel mérnök épen az emelkedő gépet próbáltatta. A ki fényképen látta, rögtön megismeri. Szakállra már szürkül, kissé beteges, de szemei élénkek. Nyakát ovatosan takarta be kendőjébe.

Nagyban magyaráztatt néhány mérnök növendéknek, kik áhítoatos figyelemmel hallgatták.

A platform köröskörül megkerülve ismét platformra láttam magam előtt. Itt újra kellett fizetnem, de már csak egy frankot, hogy felszállhassak a második emeletre. Még egy pillantást vettem lefelé s csak ekkor láttam igazán, mily mérhetetlen nagy az egész kiállítási terület.

Háttérben, az Eiffel-toronytól balra, a Palais des Invalides aranyozott kupolája oly távolnak tűnik fel, mintha nem is a kiállításhoz tartoznék, mintha nem is rajta volna az a sok keleti pavilon a maga tarka-barka népével. Az első emeletről a második lépcsőig már nem fa — de vaslépcső vezet, mely oly szűk hogy csak «ludmenet»-ben indulhatunk felfelé. A nagyszerű kilátásnál szinte jobban lep meg a kilátás felfelé, azaz ha a torony belsejébe nézünk.

Az egész torony belül üres, azaz a keresztbe fektetett vasgerendák elég hézagot engednek arra, hogy felnezhetünk a torony csúcsáig. És az ad nekünk erőt arra, hogy a fáradalmas utat gyorsan megtehessek, hogy minél hamarabb érjünk a második emeletre.

Mindenütt köröskörül vas, vas és vas szépen kidolgozott alakban. Néhány percz mulva fenn vagyunk a gyönyörű vasalkotmány második emeletén.

Itt már nagyon különösen érezzük magunkat. A párisi zsíva már nem éri el fullinket. A szél arczunkba kergeti az eső-cseppeket és nem időzhetünk tovább, kénytelenek vagyunk leszállani.

A leszállásnál persze vigyanunk már, este pedig a fáradtságos hegymászás után be jól alszunk a francia szállodák szokatlanul széles ágyaiban. . . .

A türelmes látogatók nyugodtan várják be, míg majd az emelő-gép kényelmesen felviszi őket a torony tetejére, s nem másznak meg 800 lépcsőt, mint én, csak a 2-ik emelet kedvéért, mely a torony magasságának harmad részét teszi csak. Az ilyen látogatók még most nem lépnek be a pavilonokba sem, a melyekben még mindig foly a rendezés, s a melyekben mi hirlapírók a rendezkedés idején annyi port nyelünk.

De azért mindig szívesen keresem föl a szép-művészetek kiállítását.

Akármerre megyek, mindig csak Munkácsy képeihez kerülök vissza, visszakérülök azokba a termekbe, hol Munkácsy képe van, s a mellett láthatok képeket más magyar festő művészek-től is.

A fiatalabb generáció képviselői közül Rippl József «Theastélye» kedves kis szalon-gerep-ke a francia iskola után, teli élettel, Csók István «Krumplihámozás»-a magyar gerep-ke, Margitay Tihamér «Egyetértés»-e élénk humor gerep-ke: egy ifjú házaspár szörtőlődik, a fiatal férfi háttal a feleségének durcásan olvassa az «Egyetértés»-t, mikor belép az anyós. Aggházy Gyula szintén kedves gerep-ke, Horovitz és Korönyaitól pedig arczképek vannak itt.

Munkácsy képe mellett látjuk Pulszky Ferenc mellszobrát Strobl Alajostól, egy másik teremben Szamovszky Ferenc ösztöndíjas szobrásznövendéknek egy csinos női mellszobra van kiállítva, melylyel e törekvő magyar ifjú az első díjat nyerte az «Academie Julianne»-ben. Engel József öt szobra, melyek már a termekben nem ferhettek el, a Palais des Beaux-Arts arkádjai alatt, szemben a sajtó-pavillon épületével helyeztetek el. «Éva születése», «Az ártatlanság», «Az elveszett ártatlanság», «A lelánczolt Amor» ezek.

Érdekelni fogja az olvasót még néhány adat a kiállítás eddigi látogatószámáról, az első öt nap alatt. Május 6-án: 112,294 látogató, 333,884 jeggyel. Május 7-én: 51,142 látogató, 59,668 jeggyel. Május 8-án: 49,182 látogató, 49,751 jeggyel. Május 9-én: 47,483 látogató és 51,056 jeggyel. Május 10-én 36,322 látogató és 39,690 jegy. Mindössze tehát az első öt napon 296,423 látogató és 533,989 jegy.

Ezzel szemben az 1878-diki kiállítás, mely május 1-én nyílt meg, a bevételek az első tíz nap alatt sem haladták meg a 286,811 jegyet. Tehát

Fiók-üzletek:	
Bécs, Mollardgasse 12.	
Budapest, Hatvani-utca 10, Diszmu-különlegességek.	
Utazó kézi koffer erős vászonból	Frtól frtg. 2.25 5.25
Ugy. barna, vízmentes vászonból angol szíjakkal	3.- 7.-
Ugyanaz csikos czérna vászonból angol szíjakkal és bőr szegéssel	6.50 8.-
Ugy. angol forma finom kivitelben	7.50 18.-
Ugyanaz hasított disznóbőrűből	14.- 25.-
Ugy. ang. disznóbőrű. leger. min.	18.- 36.-
Női és férfi fa (láda)koffer különf., vízmentes czérna vászonnal átvonva	4.- 30.-
Utazó kosarak, áthuzatlan s áthuzott vism. vászonb. m. nagya.	6.- 40.-
Plaidasákok erős vism. czérnavász.	5.- 14.-
Utazó kézi táskák egyszerű fekete bőr norp. forma	3.75 6.-
Ugy. jobb minős. kiv. fémcsuklós és elötáskával	6.- 12.50
Ugy. finom. különféle kivitelben	12.- 30.-
Ugyanaz szines bőrökben	6.- 35.-
Ugyanaz angol disznóbőrűből	13.- 40.-

UTAZÁSI CZIKKEK RAKTÁRA.

12 év óta közelismerésnek örvendő, s a nagyérdemű közönség kiváló bizalmát élvező üzleteink számát újabb időben egy *utazási cikkekkel* ellátott raktárral bővítettük. Van szerencsénk a nagyérdemű közönség becses figyelmét ezen, a *Kerepesi út 6. sz. a.* a nemzeti színház átellenében levő raktárunkra azon megjegyzéssel hívni föl, hogy abban az említett cikkek közül a legjobb minőségűek, a legjutányosabb szabott árak mellett, kaphatók.

Bátrak vagyunk megjegyezni, hogy a tájékoztatás végett felsorolt árak csak csekély részét tartalmazzák azon cikkeknek, melyek, mint e szakbavágók raktárunkban minden árban és minőségben kaphatók. Tisztelettel

Késmárky és Illés,

Budapest, Kerepesi-út 6. sz.

Fiók-üzletek:	
Budapest, Kerepesi Bazar, Nürnbergi, játék s kosárárak	
Lemberg, Theaterstrasse.	
Carlsbad, Mühlbadgasse.	
Utazó kézi táskák toalette czélra berendezve	Frtól frtg. 10.- 100.-
Toilet necessaire mosdó készlet, göngyölh. vász.	4.50 10.-
Ugy. fekete bőrb.	5.- 40.-
Ugyanaz casette-formáb., fekete és szines bőrből	6.- 50.-
Váltáska cuirir fek. s szin. bőrb.	2.- 10.-
Kalap s Cylinder dobesok vászon és bőrből	4.50 14.-
Tourista táskák. Vadász táskák Vadász szökek Eső-köpeny, jobb minőségben, urak és hölgyek részére.	
Értékpapír és váltótáskák. Angol plaidok. Plaid szíjak. Utazó szivartáskák. Zseb-gyógytárak. Kutyá-nyakkend.	-50 12.-
Utazó tükrök fa kerettel	1.- 4.-
Utazó tükr. safian bőrből ész-sze hajlítható	2.- 8.-
Uj! Női kiegészítők préselt szines bőrökben, niki kerék fogantyúkkal	1.- 10.-
Gallér és manchetta - dobozok bőrből	4.50 8.-
	stb. stb.

22. SZÁM. 1889.

BUDAPEST, JUNIUS 2.

XXXVI. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egyéb évről 12 frt. POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: fél évről 6.-
Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évről 8 frt. fél évről 4.-
Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évről 6 frt. fél évről 3.-
Külföldi előfizetésekre a postai megjelölés nélkül nem fogadjuk.

A BETHLEN-KOLLEGIUM NAGYENVEDEN.

A NAGY-ENYEDI Bethlen-kollégium most június első napjaiban az erdélyi református intézetek tanárainak vándor-gyűlését fogadja vendégéül. Ugyanez alkalomra van kitűzve már négy évvel ezelőtt elkészült és használatba vett új épületének felszentelése és két nem rég választott tanárainak ünnepélyes beköszöntése is.

A jelentős multu és szép jövőjű intézet az erdélyi részek magyarsága, mondhatni felekezeti különbség nélkül, a nemzeti művelődés egyik legszilárdabb bástyájának nézi. Tanulói egész Erdély területéről, negyedrészen a meglehetősen távol eső székely megyékből seregenek össze. A hagyományos szervezeti együttlaks valamenyijöket befogadja. Személyválogatás nélkül részesednek sokféle kedvezményben, sőt nagyobb részök közvetlen segélyezésekben is. Ugy hogy olesobb iskolázást és több jótéteményt növendékeinek általánosán alig nyújt valamely intézet Magyarországon, mint a Bethlen-kollégium.

Az intézetet Bethlen Gábor fejedelem székvarosában, Gyula-Fehérvárt, alapította 1622-ben. Hires külföldi tudósokat alkalmazott benne: Opitz Márton, majd Alstäd Jánost, Piscator Lajost, Bisterfeld Henriket; halála évében (1629) az intézetről tőkepenzadományt, nagy terjedelmű kiváltságos birtokok s bő jövedelmek donációjával gondoskodott, melyek közül azonban Debreczen város évi 2000 frt dézsmájának élvezetében csak kevés ideig volt, a 90,000 frtra becsült tokaji Hétszöllő birtokába pedig tényleg sohasem juthatott az intézet; biztos és maig meglevő vagyoni alapját az enyedi és környékbeli részjóságok és uradalmak tevék.

1658-ig virágzott az intézet Gyula-Fehérvárt. Ott vezegte iskoláit 1648-ban Apáczai Csere János, ki az utrechti egyetemen folytatott öt évi tanulása után haza jöven, az öreg Bisterfeld, s a II. Rákóczi Györgytől behívott Crispin János tanárok mellett alárendeltebb állásu tanító lett, s megkezdé igazgatását a tanítás módjának javítása és magyar nyelvű tudományos műveltség teremtése iránt. Tanítványainál nagy népszerűséggel, előjáróinál félreértéssel, sőt üldözéssel találkozott. Mikor aztán a fejedelem Basire Izsákot, a kivégzett I. Károly angol király elbujdosott udvari kaplányját, fia mellé nevelőnek hozván, Apáczai mellözésével a kollégium professzorává tette: Basire és Apáczai közt harcz tört ki, s a nyilvános vitaközösre kényszerített

Apáczait theologiai és bölcseleti nézeteiért a kolozsvári kollégiumhoz tették át. Két évvel ezután a fejedelemnek lengyelországi hadjárata Erdélyre vonja a szultán haragját; a beküldött tatár csorda benyomulván Gyula-Fehérvárra: dulásának, pusztításának a Bethlen könyvtára és kollégiuma is áldozatává lesz. Az ifjuság maradványa, vendégképen, Kolozsvárra menekül. A szétszört kollégium jövőjét fontolgatva, ek-

kor készítette Apáczai azt az akadémia (értsd: tudomány-egyetem) tervét, melyet Barcsny Ákos fejedelem elibe adott, s melyben egy teljes magyar egyetem szellemi és anyagi szükségét fölfejtve, az utóbbiak födözésére nézve apróra föl-számítja, hogy a proventussal, melyet esztendőnként Fejérvárott az feljebb való esztendőben, az örök emlékezetű Bethlen Gábor halálától fogva, az professorok, mesterek és diákok percipiálnak, egy pénz augmentatio nélkül (csak jó rendben állították volna mind az scho-

Legjobb és Leghíresebb
Pipere Holgypor
La VELOUTINE
Különleges Rizpor
BISMUTTAL VEGETIV
CH. FAY, ILLATSZERÉSZ,
PARIS - 9, rue de la Paix, 9 - PARIS.

A Ch. FAY-féle párisi czég
„LA VELOUTINE“
különleges rizpora eredeti minőségben kapható és utánvétellel is megrendelhető
VERTESSI SÁNDOR illatszertárában
Budapesten, Kristóf-ter 8. szám.

VÉGHLESI VERA-FORRÁS.
Hazánk legtisztább, legolcsóbb és legjobb szén-savdus, égvényes savanyu vize.
VEGHLES-SZALATNA-n (Zólyom-m.)
Budapesti főárak
Erzsébet-körút 38-ik szám alatt.
Telephon-összeköttetés.
Számos raktár a vidéken.

Az 1885. évi budapesti országos általán. kiállítás nagy érremmel kitüntetve, verseny-képesség és baladásért.
VIHNYE
meleg vasas fürdő Borsod-Abaúj-Zemplén megyében.
Évad-megnyitás majus elején.
Pósta és táviró a fürdőházban. Utolsó vasuti állomás: Garam-Berezence v. Selmechánya. — Állandó gyógyszer-tár.
A vihnyei 38°C fokú meleg vasasfürdők már évszázadok óta ismeretesek és főleg vérszegénységi, ideg- és női bajokban a legjobb eredménnyel használatnak. — Újabb időben a lakóházak és fürdők a modern igényeknek megfelelőleg lettek berendezve. Kiterjedt hegyi és erdei sétányai az Oertel-féle terrain gyógyító-mód használatára kiválólag alkalmasak.
A fürdő igazgatását az idén dr. Boleman István fürdőorvos vette át. Az évad kezdetétől június 15-ig és szeptember elejétől végéig az árak lényegesen olcsóbbak. Ez időben teljes pensio is van berendezve, lakás, étkezés és fürdő egy hétre személyenként 18 frt.
A vasutakon 33% árkedvezményben részesülnek a Vihnyére utazók. Fürdő-programmal vagy egyéb felvilágosítással szívesen szolgál a fürdő-igazgatóság.

Ne engedje ruháit, szőnyegeit és butorait elpusztulni!
Egyedül biztos óvszer a moly ellen!
Egyszerűen megvédendő ruhaneműek közé tétetik.
EGYSZERŰ ÉS BIZTOS.
Egyszer használva, mindenkor használatik.
Használatban van: Olaszországban, Franciaországban, Oroszországban és Törökországban.
MOLY PAPIR
Egyedül biztos óvszer moly ellen!
Használatban van: Amerikában, Chinában, Japánban, Indiában és mindenütt.
Egyszerű és biztos.
Kapható minden gyógyszerfü-kereskedésben, gyógyszer-tárban és jobb üzletben vagy közvetlen a gyárosoknál:
Detsinyi Gusztáv és Társánál
Budapest, Kerepesi-ut 34. szám.
Árak: 100 levek kartonokban 5 frt, 50 levek 2 frt 75 kr., 10 levek borítékokban 60 kr. mely összeg postautalványgyal küldendő be. Kereskedőknek külön feltételek.
Csak DETSINYI-féle molypapíros kérendő, ne tessék mást elfogadni!!!

BETHLEN GÁBOR FEJEDELEM, A BETHLEN-KOLLEGIUM ALAPÍTÓJA.
Kilián 1630. évből való metszete.